

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tjaša Pirc

POLOŽAJ ŽENSK IN RELIGIJA V PRIMERJALNI PERSPEKTIVI

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tjaša Pirc

Mentor: Docent dr. Matej Makarovič

POLOŽAJ ŽENSK IN RELIGIJA V PRIMERJALNI PERSPEKTIVI

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

POLOŽAJ ŽENSK IN RELIGIJA V PRIMERJALNI PERSPEKTIVI

V diplomski nalogi ugotavljam kakšen je položaj žensk v dveh prevladujočih svetovnih religijah, islamu in krščanstvu. Zanima me predvsem vpliv religije in pa razvitost držav (moderniziranost) na položaj žensk in njihovo vlogo v družbi. Obe veri učita, da naj bo ženska poslušna moškemu in poudarjata vlogo matere. V krščanstvu imajo ženske boljše možnosti glede zaposlovanja, izobraževanja in vključevanja v družbeno življenje. Menim, da je to posledica večje razvitosti držav s krščansko večino. Obe veri imata svoje nauke, po katerih se skušajo njeni pripadniki ravnati in to se odraža tudi v vsakdanjem življenju. Kar se krščanstvu zdi nesprejemljivo, je islamu samoumevno. Indeks človekovega razvoja (HDI) in njegovi glavni kazalci so dobri pokazatelji razvitosti držav. Z njihovo pomočjo sem podrobneje opisala izbrane države (glede politične ureditve, delovne aktivnosti, zdravja, izobraževanja in družbenega položaja), kar mi je pomagalo pri sklepu glede položaja žensk. Četudi ima določena država dobre kazalce človekovega razvoja, pa to ne pomeni, da je položaj žensk dober, kajti indeks ne vključuje kazalcev demokracije, spoštovanja človekovih pravic itd.

Ključne besede: islam, krščanstvo, položaj žensk, moderniziranost družb

THE POSITION OF WOMEN AND RELIGION IN COMPARATIVE PERSPECTIVE

In my final thesis I try to establish the position of women in two leading world religions, i.e. Islam and Christianity. I am interested in the impact of both, religion and development of the countries (modernisation), on the position of women and their role in the society. Both religions teach that women should obey men and they both put emphasis on the motherhood. In Christianity women have better options when it comes to employment, education and participation in social life. I believe this is the case because of a greater development of the countries with the Christian majority. Both religions have doctrines that their followers try to obey and that is mirrored in their everyday life. Things that are unacceptable in Christianity are perfectly normal in Islam. Human Development Index (HDI) and its main indexes are good demonstrations of the development of countries. With their help I managed to describe the chosen countries (according to political system, work activities, health, education and social standing) which helped me to conclude on the position of women. But even if a certain country has good HDI score it does not necessarily mean that the position of women in such a country is good, because HDI does not include indexes such as democracy, human rights etc.

Key words: Islam, Christianity, the position of women, modernisation of societies

KAZALO

1. UVOD.....	6
2. METODOLOŠKI NAČRT.....	8
TEORETIČNI DEL.....	9
3. POLOŽAJ ŽENSK.....	9
3.1. SPOL IN SPOLNA RAZLIKA.....	9
3.2. POLOŽAJ ŽENSK, ZAKONSKO.....	10
3.3. ŽENSK V DRŽAVAH V RAZVOJU.....	11
3.4. ŽENSK IN RELIGIJA.....	13
4. ISLAM.....	14
4.1. OSNOVNO.....	14
4.2. MOHAMEDOVO ŽIVLJENJE.....	14
4.3. SVETE KNJIGE.....	14
4.4. GLAVNE SMERI.....	15
4.5. TEMELJI VERE.....	16
4.6. TEMELJI ISLAMA.....	16
4.7. ISLAMSKI ODGOVOR NA MODERNIZEM.....	17
4.8. ŠARIJA.....	17
5. KRŠČANSTVO.....	18
5.1. OSNOVNO.....	18
5.2. JEZUSOVO ŽIVLJENJE.....	18
5.3. SVETE KNJIGE.....	18
5.4. GLAVNE SMERI.....	19
5.5. MARIJA, JEZUSOVA MATI.....	19
5.6. KRŠČANSKI VERSKI FUNDAMENTALIZMI.....	19
5.7. SKLEP- RAZLIKE MED KRŠČANSTVOM IN ISLAMOM.....	20
6. ŽENSK V ISLAMSKI IN KRŠČANSKI TRADICIJI, ŽENSK V KORANU IN SVETEM PISMU.....	21
6.1. VPRAŠANJE ŽENSK.....	21
6.2. KORAN O ŽENSKAH.....	21
6.3. SVETO PISMO O ŽENSKAH.....	23
6.4. SKLEP.....	23
7. ŽENSK V ISLAMSKEM SVETU.....	25
7.1. PRED MOHAMEDOM.....	25
7.2. ČAS MOHAMEDA.....	25
7.3. ŽENSK V ISLAMSKEM SVETU DANES.....	25
8. ŽENSK V KRŠČANSKEM SVETU.....	29
8.1. PRED JEZUSOM.....	29
8.2. V ČASU JEZUSA.....	29
8.3. ŽENSK V KRŠČANSKEM SVETU DANES.....	30
8.4. SKLEP - ŽENSK V KRŠČANSTVU IN ISLAMU.....	32
EMPIRIČNI DEL.....	33
9. POROČILO O ČLOVEKOVEM RAZVOJU 2006 (HUMAN DEVELOPMENT REPORT 2006) IN NJEGOVI GLAVNI KAZALCI.....	33
9.1. HDI, GDI IN GEM.....	33
9.1.2 Metodologija izračuna GDI in GEM.....	34
9.2. IZRAČUN POVPREČNEGA GDI IN GEM ZA ISLAMSK E IN KRŠČANSKE DRŽAVE.....	35
Tabela 9.2.1: Povprečen GDI.....	35
Tabela 9.2.3: Povprečen GEM.....	36

10. OPIS IZBRANIH ISLAMSKIH IN KRŠČANSKIH DRŽAV IN POLOŽAJ ŽENSK V NJIH	38
10.1 OPIS POJMOV	38
10.2 ISLAMSKÉ DRŽAVE.....	39
10.2.1 Bahrajn	40
10.2.2 Turčija	42
10.2.3 Indonezija.....	46
10.2.4 Sudan.....	50
10.3 KRŠČANSKE DRŽAVE.....	53
10.3.1 Združene države Amerike	53
10.3.2 Slovenija.....	56
10.3.3 Kolumbija.....	58
10.4 SKLEP	61
11. ZAKLJUČEK.....	65
12. LITERATURA.....	67
13. PRILOGE	72

1. UVOD

Kršćanstvo (2,1 milijarde ljudi) in islam (1,1 milijarde ljudi) danes veljata za največji svetovni religiji, ki imata svoje pripadnike po celem svetu. Oboji priznavajo boga in obojim je cilj vstajenje. Vendar pa se zdi, da krščanstvo najtežje razume prav islam. Islam se mu predstavlja v podobi nasilja, uničevanja in zatiranja žensk. Kulture se namreč velikokrat nagibajo k temu, da bi preoblikovale druge kulture po svoji podobi, da bi bile te zanje sprejemljive. Zahod je sam sproduciral predstavo o islamski ženski in njeni podrejenosti. Kajti mnogokrat so naše podobe o svetu, ki je blizu nas, predstavljene le skozi medije, prijatelje, učitelje itd.

Religija je bila in je močna sila v razvoju različnih svetovnih kultur. Marsikje ima še vedno velik vpliv, tako v družbi kot politiki. V nekaterih deželah, na primer v Iranu, so še vedno na oblasti verski voditelji in mnoge imajo uradno državno religijo, ki vpliva na vidike življenja, kot so pravo, vzgoja in izobraževanje. Velika Britanija ima krščansko vero za državno, zato je v državnih šolah krščanska molitev obvezna, ZDA nimajo državne religije in šole ne skrbijo za versko izobraževanje.

Danes se v religijah mnogo razpravlja o vlogi žensk. Za mnoge religije sveta so ženske problem. So podrejene moškim ter drugorazredne v družini, politiki in delu. Mnoge religije že od nekdaj ženskam niso priznavale visokega položaja in so jih izključevale iz verskega življenja, predvsem zaradi njihovega neprimerne položaja v družbi. Čeprav se je tako gledanje v družbi na splošno spremenilo, pa ponekod še vedno najdemo take primere. V Savdski Arabiji, ki je strogo muslimanska država, ženskam ni dovoljeno voziti avtomobilov, čeprav to ni prepovedano v islamskih svetih knjigah.

Ženske v nobeni družbi ne uživajo enakih možnosti kot moški. Diskriminacija žensk je na vseh nivojih, v vseh družbenih slojih. Pojavlja se nasilje nad ženskami, nezaželene nosečnosti, splavi opravljeni v sumljivih okoliščinah, detomori in posilstva. V mnogih državah sploh nimajo možnosti izobraževanja, celo sodišča so pristranska, ženske so zapostavljene pri iskanju dela. Od 300 milijonov otok, ki nimajo dostopa do šolanja, je dve tretjini deklic (glej Okič 2005: 225-226).

Živimo v globalistični družbi, družbi, ki je notranje in zunanje razcepljena, brez vsakršne utemeljene vizije za prihodnost. Sodobni svet se vse bolj sooča z blaginjo ljudi na eni strani, ki jo spremlja revščina ljudi na drugi strani. »Kljub napredku na področju socialnega in ekonomskega razvoja (večja pismenost, večja stopnja vključenosti v izobraževanje, daljšanje pričakovane življenjske dobe itd.), demokratičnih institucij in večjega spoštovanja človekovih pravic, se bolj kot prej večja delež ljudi (posebej mladih in žensk), ki trpijo zaradi številnih pomanjkanj« (Hanžek idr. 2000: 167).

2. METODOLOŠKI NAČRT

CILJI IN PREDMET PREUČEVANJA : Z diplomsko nalogo želim ugotoviti kakšen je položaj žensk v islamu in krščanstvu. Zanima me kakšni so učinki religije na to in kje se kažejo. Poleg religije, pa želim ugotoviti še kakšen vpliv imajo na položaj žensk pokazatelji moderniziranosti (HDI in njegovi indikatorji, demokracija itd.). Le-te bom uporabila pri opisu izbranih državah, ki se med seboj razlikujejo ter na ta način dobila celovito podobo o ženskah v islamskem in krščanskem svetu.

HIPOTEZE: V nalogi me bo predvsem zanimalo, ali je religija odločilni »krivec« za slabši oziroma boljši položaj žensk. Znano je namreč, da je položaj žensk v prevladujočih krščanskih družbah nesporno boljši od položaja žensk v prevladujočih islamskih družbah, vendar to ni nujno posledica religije, temveč je lahko posledica večje moderniziranosti (oziroma sekulariziranosti) družb s krščansko tradicijo.

Hipoteza 1: Religija in njeni nauki vplivajo na življenja posameznikov in na položaj žensk, ki je boljši v krščanskih družbah kot pa islamskih.

Hipoteza 2: Moderniziranost države (družbe) vpliva na boljši položaj žensk.

METODOLOGIJA: Osrednji del naloge bo sestavljen predvsem s pomočjo analize sekundarnih virov, kar pomeni, da snov za svoje pisanje iščem že v obstoječih virih na mojo izbrano temo, to je predvsem v monografskih publikacijah, strokovnih člankih, raziskavah, internetnih virih itd. Z njihovo pomočjo je nato mogoče opredeliti temeljne pojme in predstaviti različne koncepte za izbrano temo. Pri pisanju pa se bom opirala tudi na uradne statistike (predvsem Human Development Report 2006) in iz podatkov izračunala povprečja, ki me zanimajo. Ti podatki pa bodo uporabljeni pri študiji primera, kjer bom opisala izbrane države. Na ta način bom kombinirala kvantitativni in kvalitativni pristop.

STRUKTURA ANALIZE: Diplomaska naloga bo razdeljena na 11 poglavij. Pričela bom s teoretičnim uvodom o izbrani temi, sledilo bo poglavje o položaju žensk in neenakosti med spoloma, nato bo sledil kratek opis glavnih značilnosti islama in krščanstva. V 6. poglavju bo obravnavano videnje žensk v Koranu in Svetem pismu, v naslednjih dveh poglavjih pa dejanski položaj žensk danes v islamu in krščanstvu. Empirični del se bo začel z 9. poglavjem in bo namenjen analizi HDI, GDI in GEM kazalcev iz poročila Human Development Report 2006, nato sledi opis držav, sklep in potrjevanje oziroma zavračanje hipotez.

TEORETIČNI DEL

3. POLOŽAJ ŽENSK

3.1 Spol in spolna razlika

Ko govorimo o spolu mnogi med nami najprej pomislimo na moški in ženski spol. To je biološki spol. Vse prevečkrat pa se pozablja na drugo varianto, sociološko bolj pomembno, to je družbeni spol (moškost / ženskost). Biološki spol zajema kromosome, zunanje in notranje genitalije, hormonske znake itd. Družbeni spol pa zajema spolne razlike oziroma kako dojemamo sami sebe, kakšne lastnosti in spolne vloge se nam pripisujejo. Sem spadajo načini obnašanja, govorjenja, odnos do ženskega telesa in spolnosti.

Med spoloma obstajajo družbene razlike. Nekateri menijo, da je treba vzroke iskati v biologiji, spet drugi pa izhajajo iz človekove kulture. Antropologa Lionel Tiger in Robin Fox opozarjata, da je za obnašanje ljudi pomembna človeška biogramatika. To je gensko določen program, ki vnaprej določa človeka, da se obnaša na določen način. Moški so zaradi svoje biogramatike agresivnejši in dominantnejši od žensk, zato se tudi ukvarjajo z lovom, politiko, bojevanjem. Ženske pa rojevajo in skrbijo za otroke. Sociolog Georg Peter Murdock meni, da večja fizična moč moških in sposobnost rojevanja žensk vodita v spolno delitev dela in glede na biološke razlike med spoloma je razdelitev dela glede na spol najbolj učinkovit način organiziranja družbe. Zato moški dela težja dela, ženska pa lažja. Po mnenju Talcotta Parsonsa in Johna Bowlbyja sta nosečnost in dojenje dejavnika, ki vplivata na spolno delitev dela v družini oziroma družbi. Ženska naj skrbi za otroka, kajti če se umakne bo pozneje to otroka vodilo v osebne motnje. Ann Oakly je zavrnila tako Murdockove ugotovitve o spolni delitvi dela, kot Parsonsove in Bowlbyeve sklepe. Meni, da ne drži, da mora mati zaradi dojenja ostati doma, tudi za delo v gospodinjstvu je potrebna fizična moč in zaposlenost žensk nima škodljivih posledic za otrokov razvoj. Človeške kulture so raznolike in spremenljive in kultura neke družbe vpliva na vedenje otrok že od zgodnjih let dalje (glej Antić 2004: 60-62).

Biološki in družbeni spol sta povezana. Biološke spolne razlike vplivajo na družbene razlike med spoloma in obratno. Na primer islamske skupnosti zahtevajo od žensk pokrivanje telesa, četudi živijo v evropskih državah, torej zunaj svojega kulturnega okolja.

3.2 Položaj žensk, zakonsko

Leta 1979 je Generalna skupščina OZN sprejela Konvencijo o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, ki je neke vrste mednarodni seznam pravic žensk. »Konvencija zrcali cilje Združenih narodov: potrditi zaupanje v temeljne človekove pravice, dostojanstvo in vrednost človeka, v enakopravnost žensk in moških« (Neubauer, 1997: 5). Z ratifikacijo se država zaveže, da bo vključila načela enakosti žensk in moških v svoj pravni sistem, odpravila diskriminatorne zakone, da bo ustanovila sodišča, ki bodo ščitila ženske pred diskriminacijo in da bo zagotavljala, da bo s strani ljudi, organizacij in podjetij čim manj diskriminatornih dejanj do žensk (glej Neubauer 1997: 15).

Izraz 'diskriminacija žensk' označuje vsakršno razlikovanje, izključevanje ali omejevanje na podlagi spola, katerega posledica ali namen je ogroziti ali onemogočiti ženskam priznavanje, uresničevanje ali uveljavljanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin ne glede na njihov zakonski stan, na podlagi enakosti moških in žensk, na političnem, ekonomskem, socialnem, kulturnem in državljanskem ali kateremkoli drugem področju (Neubauer 1997: 11).

»Enakost spolov pomeni enako prepoznavnost, moč in udeležbo obeh spolov na vseh področjih javnega in zasebnega življenja. Enakost spolov je nasprotje neenakosti in ne različnosti spolov, in skuša vzpodbuditi polno sodelovanje žensk in moških v družbi. Pomeni sprejemanje in enako vrednotenje razlik med ženskami in moškimi ter njihovih različnih vlog, ki jih imajo v družbi« (Kozmik 1999: 1). Seveda pa bo odprava diskriminacije delovala le, če se bosta, tako moški kot ženska, zavedala svojih pravic in jih tudi uveljavljala. A zdi se, da temu ni tako. Ženske se ne zavedajo, da so v bistvu enakopravne z moškimi, manjka jim določena spodbuda, ki bi jih vodila naprej. Ženske so mnenja, da v današnjih časih lahko uspeš, le če si privlačen in ambiciozen. Če to niso, nisi enakovreden nasprotnemu spolu. Danes odlagajo z družino, ker hočejo biti ekonomsko neodvisne. Fani Okič v svoji knjigi »Da bo življenje živelo« (glej Okič 2005: 119-120) pravi, da so ženske krive, ker so potrpežljive, strpne, ker se ravna po mačistični usmerjenosti, ker dopuščajo, da jim je omejevan čas, ki bi moral biti posvečen otrokom in možem, da so le pripomoček, da se nek

izdelek dobro prodaja; padajo v bulimijo, anoreksijo, zaradi kulta zlagane lepote; nimajo več notranjega izžarevanja, krive so ker se ne zavedajo enakopravnosti in enakosti.

Enakost moških in žensk je eno izmed glavnih načel človekovih pravic, obenem je to tudi pokazatelj demokratičnosti družb in številne države morajo to enakost upoštevati, saj jih k temu zavezujejo številni mednarodni dokumenti. Tudi Slovenija, kot demokratična država, deluje v prid enakosti spolov. To ji določa Ustava RS in drugi dokumenti, še zlasti ratifikacija Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk. Ne moremo pa trditi, da ne glede na vse dokumente, pogodbe, programe, zakone, ki jih države širom sveta sprejemajo, da obstaja tudi prava enakost in nediskriminacija v praksi (primer držav v razvoju). To lahko vidimo v zaposlovanju, izobraževanju in socialnem varstvu. Ženske so dvojno obremenjene: družina in delovne obveznosti. Srečujejo se s težavami pri iskanju prve zaposlitve, saj delodajalci niso ravno naklonjeni materinstvu oziroma porodniškemu dopustu že takoj prvo leto zaposlitve. Ženske tudi niso enakomerno zastopane v vseh dejavnostih. Več jih je v šolstvu, socialni, zdravstvu ter administraciji. So tudi slabše plačane. »Povprečna mesečna plača žensk v Evropski Uniji dosega 75 % mesečnega zaslužka moškega« (Hanžek idr. 2000: 179). Tudi glede šolanja so ženske na slabšem, prej prekinajo izobraževanje, dosegajo nižjo izobrazbo, več jih je nepismenih. Več kot 770 milijonov odraslih ne zna brati in od tega je kar dve tretjini žensk!

Smo pač mačistična civilizacija. To dokazujejo tudi razni kongresi, sporazumi. Na nobenem pomembnem dokumentu za človeštvo ni ženskega podpisa (glej Okič 2005: 176).

3.3 Ženske v državah v razvoju

Najhuje je ženskam v tretjem svetu oziroma v državah v razvoju. Tu je še precej razširjen diskriminatoren odnos, neenak in neenakopraven položaj med spoloma.

Ženske se v teh deželah soočajo s pomanjkanjem zakonske zaščite in pravic do lastnine, nimajo (veliko) politične moči, imajo majhne možnosti za izobraževanje, so slabo plačane oziroma ponekod so celo brez lastnega zaslužka, izpostavljene so nasilju in grožnjam (glej Krajnc 2003: 426-427). Ženske imajo tako dolg delovni dan, več delajo doma, vse več je prostovoljnega dela, zanemarjajo pa svoje zdravje, kvaliteto življenja in počitek.

Med dejavniki, ki vplivajo na zdravje žensk izstopata revščina in stopnja izobrazbe, ki sta povezana z dostopom do zdravniške oskrbe in nizkim družbenim statusom. Revščina je povezana s pomanjkanjem ekonomskih možnosti, izobraževanja in usposabljanja. Ženske imajo tudi ovire na področju zdravstvene oskrbe, le redko dobijo primerno pomoč. V nekaterih družbah ženskam celo ne dopuščajo, da bi potovale same in tako prišle do zdravnika. Vsa ta neustrezna zdravstvena oskrba se kaže v podhranjenosti, pomanjkanju pitne vode in nalezljivih boleznih, predvsem aidsu. Bolezni vplivajo na življenje obolelih in njihove družine. Bolezen ženske lahko povzroči težave v oskrbi družine s hrano, otežena je vzgoja otrok, lahko pa jo mož celo spodi od doma. Po drugi strani pa se v primeru bolezni moškega skrčijo družinski prihranki. Zapleti povezani z nosečnostjo in rojstvom so med glavnimi vzroki umrljivosti in obolevanja žensk. Vzroki so lahko čisto biološki (visok tlak, infekcije) in pa tudi družbeni (diskriminacija žensk pri prehrani, zdravniški oskrbi itd.) (Kranjc 2003).

V afriški kulturi že vrsto let pohablajo ženske. Mnogi mislijo, da to zahteva Koran. Vendar ne Koran ne Sveto pismo ne omenjata obrezovanja žensk. To zahtevajo moški, ki hočejo imeti lastništvo nad ženo. Nevednost in pa vraževerje sta razloga za ta dejanja (glej Dirie in Miller 2004: 220). Obrezovanje ima za posledico bolečino, trpljenje in smrt. Pomeni resno zdravstveno grožnjo. Nevaren je lahko tudi porod, med katerim veliko žensk izkrvavi ali pa otrok pri porodu umre. Toda moški se ne zavedajo kakšno trpljenje povzročajo. So žrtev vzgoje, boljše rečeno kulture, ki se že tisočletja ni spremenila. Prevladuje mišljenje, da mora biti ženska obrezana, če se hoče poročiti.

V Egiptu so leta 1997 sprejeli zakon, ki prepoveduje zdravniško obrezovanje žensk. Toda tradicija je večvredna! Oči teh pohabljenk so prazne, oblečene so v črna tradicionalna oblačila in si zakrivajo obraze. Vedno več jih tudi ubija svoje može. Samo v letu 1998 enaindvajsetkrat. Očitno ženske nočejo biti več mučenice. Sodišče seveda moške in ženske obravnava drugače: če mož umori ženo, ker ga je varala, dobi le eno leto zapora, če pa žena umori moža pa lahko dobi celo dosmrtno ječo (glej Ružič 2000: 16-17). Konec junija leta 2007 pa je bila sprejeta dokončna prepoved obrezovanja in strogo kaznovanje vsakogar, ki bi to poskušal (glej internet 9). Tudi v Eritreji so sprejeli prepoved obrezovanja, toda ta tradicija, kljub nasprotovanju vlade doleti kar 90 % žensk, tako muslimank kot kristjank. Obred praviloma izvajajo ženske na svojih domovih. Po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) ta običaj verske ali kulturne narave, ki je povezan z ohranitvijo devištva, danes

izvajajo še v 28 državah (srednja Afrika, Azija, izseljenske skupnosti v Evropi, ZDA in Avstraliji). Po svetu je obrezanih več kot 135 milijonov deklet in žena (glej internet 10).

Menim, da ženske v deželah v razvoju lahko pripomorejo k spremembam, a ne brez pomoči oziroma podpore žensk iz razvitih dežel in celotnega sveta. Razne organizacije iz razvitejših držav bi se morale povezovati s temi deželami in ustvarjati nove programe. Vlade v deželah v razvoju bi morale delovati v korist izboljšanja položaja žensk, izobrazbe, zdravstvene zaščite itd.. Kaj pa moški? A ni treba tudi njih poučiti glede družine, previsoke natalitete, bolezenskih okužb? Le tako bi se lahko položaj izboljšal.

3.4 Ženske in religija

Ženske so bolj religiozne od moških, pogosteje obiskujejo verske obrede, imajo večje zaupanje do cerkve, več jih verjame, da lahko religija reši vse probleme. Toda kako jih religija obravnava, kakšen položaj in vlogo imajo znotraj določene religije in kako jim (če jim) določa življenje, pa bi še posebej izpostavila v moji diplomski nalogi. Ali je poleg religije tudi moderniziranost držav dejavnik za slabši ali boljši položaj žensk. Vemo, da so zahodni način življenja, vrednote, kulturni vzorci drugačni od vzhodnih. Znano je tudi, da zahodna civilizacija temelji na krščanski etiki. Zdi se, da zahod najtežje od vseh religij razume prav islam. Postal je simbol za nasilje, uničevanje in grožnjo krščanski civilizaciji. Tako obstajajo številni stereotipi o islamskih navadah, predvsem o položaju in vlogi žensk v muslimanski družbi. Seveda pa tudi krščanstvo ni tako »nedolžno« v svojem odnosu do ženske, še vedno so namreč drugorazredne.

4. ISLAM

4.1 Osnovno

Beseda islam je arabskega izvora in pomeni predanost bogu, Alahu. Pripadniki te vere se imenujejo muslimani, ki predstavljajo skoraj tretjino svetovnega prebivalstva. V glavnem so na Bližnjem Vzhodu, severni Afriki in v nekaterih delih Azije. Je najhitreje rastoča vera, ki se širi zlasti na zahodu. Največ muslimanov živi v Indoneziji. Religija strogo zapoveduje monoteizem! Alah je edini bog, Mohamed pa je najpomembnejši prerok, ki je oznanjal, kar je zapisano v Koranu. Islam predstavlja celovit način življenja. Vključuje vero, ekonomijo, politiko, pravo, izobraževanje, družbo itd. Vse skupaj se združi v islamski državi hilafet (kalifat), ki je bil uničen leta 1924 v Turčiji (Pašić 2002). Dolžnost vsakega muslimana je, da ne uživa vina, opojnih pijač in svinjine, ne krade, ne hazardira, ne laže, ni napadalen itd.

4.2 Mohamedovo življenje

Mohamed se je rodil v Meki, v plemenu Kurejš okoli leta 570. Meka je bila takrat cvetoče trgovsko in versko središče arabskega sveta. Mohamed je že zgodaj izgubil starše, vzgajal ga je njegov stric. Veljal je za priljubljenega, saj je bil pošten, preprost in občutljiv za druge. Pri 25. letih je vodil karavanske trgovine in se poročil s 15 let starejšo ženo Hatidžo, ki mu je stalno stala ob strani. Pogosto se je umikal v planine, da bi tam premišljeval in molil. Pri 40. naj bi se mu na gori Hira prikazal nadangel Gabrijel. Povedal naj bi mu, da je on izbranec boga, Alaha. V Meki je začel širiti svoje osrednje sporočilo, da »ni boga razen Alaha«. Ljudi je kmalu začel zanimati njegov nauk, vendar so se politični voditelji zbali njegove priljubljenosti in mu začeli sovražno nasprotovati. Končno je moral leta 622 zbežati v Medino. To potovanje v Medino je znano kot hidžra ali selitev, in to leto se šteje za začetek muslimanskega koledarja. Mohamed si je tu pridobil mesto vladarja, politika in vojaškega poveljnika in še vedno ohranjal preprost način življenja. Maščeval se je karavanam Meke, ker ga prej niso poslušali, jih napadal in ropal. Vero je širil s prepričanjem, da je obnovil Abrahamovo vero, da je on največji prerok in določil, da je smer molitve Meka. Meko je razglasil za sveto mesto islama. Od takrat je postalo romanje v Meko sveta islamska dolžnost. Umril je leta 632 (Smith 1996).

4.3 Svete knjige

Koran je sveta knjiga muslimanov. Je zbirka razodetij, ki naj bi jih Mohamed sprejel od boga (Alaha) in jih kot božji poslanec sporočil ljudem.

Sestoji iz 114 sur, napisan je v hebrejščini. Ker velja za božjo besedo, se ga skuša večina muslimanov naučiti brati v izvorniku, torej v arabščini, čeprav ni njihov materin jezik. Muslimani se učijo več sur ali poglavij Korana na pamet, nekateri se poskušajo naučiti celo vso knjigo. Vsak dan preberejo kako poglavje in kot znak spoštovanja se umijejo preden se je dotaknejo (glej Smrke 2000: 266-268).

4.4 Glavne smeri

Kmalu po Mohamedovi smrti je prišlo do razkola, kar je posledica naglega širjenja islama v različne kulture. Smrke (2000: 268-272) v svoji knjigi omenja naslednje smeri:

- Suniti:

Štejejo se za vernike tradicije. Večina muslimanov je sunitov. Menijo, da je Mohamedov naslednik lahko le Mohamedov sorodnik iz plemena Kurajš. Sunitski islam se bolj ukvarja z ustvarjanjem in ohranjanjem družbenih ureditev, znotraj katerih lahko skupnost uresničuje svoje odgovornosti, ki ji jih je naložil bog.

- Šiiti:

So pripadniki Alija (Mohamedov zet), ki ga imajo za legitimnega naslednika. Prve tri kalife (Alahovi namestniki), ki jih priznavajo suniti zato zavrnejo. Šiitski islam se je začel z mučeništvom Alija in njegovega sina Huseina in se je vedno zavedal trpljenja in odtujenosti v človeškem življenju.

- Shizmatiki:

Izvirajo iz karidžitov, vsakdo lahko postane vrhovna avtoriteta ume (skupnost muslimanov), s tem zavrnejo avtoriteto kalifa, podrejenost imanom, zavrnejo, da ima ekskluzivno pravico do verske oziroma politične oblasti Mohamedovo sorodstvo, vrhovna avtoriteta tako pripada Alahu in po Mohamedovi smrti ljudstvu.

- Sufizem:

Oblikuje se kot reakcija na materialistični, pozunanjeni, ozemeljsko ekspanzivni islam, nezadovoljneži se združijo v bratovščine, ki naj bi obnovile prvotni notranji islam, gojijo skromnost in asketizem.

4.5 Temelji vere

Mnogi muslimani delijo svojo vero na šest sklopov (glej Pašić 2002: 37-39):

1. Verovanje v enega boga- Alaha.
2. Verovanje v meleke (angele): So popolnoma podrejeni bogu, ne grešijo, nimajo strasti in opravljajo določene funkcije, ki jih je določil bog.
3. Verovanje v božje knjige: Muslimani verujejo, da so poleg Mohameda tudi drugi preroki dobili od boga pisna razodetja, ki pa v izvorni obliki niso več ohranjena.
4. Verovanje v božje odposlance: Najbolj izbrani so Ibrahim (Abraham), Musa (Mojzes), Nuh (Noe) in Isaa (Jezus).
5. Verovanje v sodni dan: Muslimani ne vedo natanko, kdaj bo sodni dan. Ve se samo to, da bo v petek ob sončnem zahodu.
6. Verovanje v usodo: To je verovanje, da bog uravnava vse dogajanje. Povezano je s poslušnostjo.

4.6 Temelji islama

Islam temelji na 5 načelih (glej Pašić 2002: 29-36):

1. Šahad, to pomeni verovati v enega boga in trditi, da je Mohamed njegov odposlanec.
2. Salat, to je molitev, ki se moli petkrat na dan.
3. Saum pomeni post. Post v mesecu ramadanu je dolžnost tistega, ki je odrasel, pameten in fizično zdrav. Je vzdržnost od zore do mraka, v tem času pa se ne sme jesti, piti in imeti spolnih odnosov. Smisel posta je v tem, da vsak doživi občutek, kako je tistim, ki so lačni.
4. Zekat, to je muslimanska obveza, da ljudje dajo del prihodka za različne stvari (podpora revnim, gradnja verskih objektov itd.).

5. Hadž je romanje v Meko. Obvezen je za vse tiste, ki imajo finance za tako potovanje.

4.7 Islamski odgovor na modernizem

Islamski fundamentalizem je odgovor na izzive modernizacije. »Krščanstvo se je soočilo z modernizacijo v »svojem« svetu, islam se je z njo srečal v razmerah kolonizacije s strani tehnološko superiornejše civilizacije in v povezavi s tem v oblikovanju svetovne globalne družbe kot celote izrazito neenakih delov« (Pluško in Počkar 2004: 159).

Poznamo tri odnose do modernizacijskih procesov:

1. Modernisti sprejemajo zamisel o posodabljanju islama, zavzemajo se za ločitev države in religije, za sekularno izobraževanje, za pravice in svoboščine žensk.
2. Radikalni islamizem zahteva vrnitev h koreninam, k enotnosti vere in politične organizacije, zavrnejo posodobitev islama. Država naj bo orodje islama.
3. Vahabizem- ustanovitelj Wahhab, trdi, da so se muslimani izneverili Mohamedovi veri, še posebno kar zadeva vero v Alahovo edinost, zahteva obnovo izvirnega islama in dobesedno razumevanje Korana. Najbolj uveljavljen je v Saudski Arabiji (glej Smrke 2000: 279-283).

4.8 Šarija

Islamsko versko pravo se imenuje šeriat, kar pomeni jasna, ravna pot. Ureja odnose med ljudmi in odnose z Alahom, pomeni hkrati verske in politične dolžnosti, ki jih je predpisal Alah. V državah, ki so trdnjava islamizma (Savdska Arabija, Iran) je le malo razlik med verskim in državnim pravom. Islam ima stroge prepovedi in kazni za prestopke, ki naj bi bili nevarni družbi (glej Smrke 2000: 274-276).

5. KRŠČANSTVO

5.1 Osnovno

Krščanstvo je največja religija današnjega časa, prevladuje predvsem v Evropi, Severni in Južni Ameriki, Avstraliji in na Novi Zelandiji. Je religija kristjanov, ki verujejo v nauke človeka z imenom Jezus Kristus. Kristus je grška beseda za hebrejsko mesijo, ki pomeni odrešenika. Za kristjane je Jezus Božji sin, Bog v človeški podobi. Verujejo, da je prišel na zemljo, da bi odrešil ljudi. To je naredil s tem, da je trpel kot človek in žrtvoval svoje življenje. Ni enotna religija, saj znotraj nje obstajajo različne smeri, s svojimi nauki, načeli in pogledi. Na primer, rimskokatoliška cerkev pogojuje celibat duhovništva, medtem ko protestantske cerkev dovoljujejo poroke duhovnikov.

5.2 Jezusovo življenje

Jezus se je rodil pred 2000 leti kot Jud v Palestini. Živel je dobrih 30 let in vse svoje življenje skoraj ni prestopil Palestine. Krščanske svete knjige učijo, da je angel Gabrijel oznanil mladi ženi Mariji, da bo postala Jezusova mati. Odraščal je v Nazaretu in se izučil za tesarja. Pri 30. letih se je krstil v reki Jordan s strani svojega bratranca Janeza. Le-ta je Jezusa spoznal za Odrešenika, ki so ga pričakovali ljudje. Jezus je izbral 12 apostolov in jih začel učiti. Zdravil je bolnike in delal čudeže. Medtem ko je bil v začetku priljubljen vsaj pri preprostih ljudeh, pa je zelo hitro vzbudil nasprotovanje voditeljev v Jeruzalemu. Njegova drža je bila v marsičem neprilagodljiva, predstavljal je nevarnost za judovski verski sistem. Preprosti ljudje pa so v njem kmalu videli osvoboditelja, od katerega so pričakovali, da bo postal njihov kralj v uporuh proti Rimu. Toda Jezus ni deloval v duhu političnosti, zato se je njegova priljubljenost počasi zmanjševala. Celu eden izmed 12. apostolov ga je na koncu izdal. Njegovo pravo poslanstvo so razumeli šele po njegovi smrti (glej Smrke 2000: 195-198).

5.3 Svete knjige

Krščanski nauk je zapisan v Svetem pismu (Bibliji), ki sestoji iz dveh delov: Stare in Nove zaveze. Staro zavezo sestavljajo judovski sveti spisi v hebrejščini in armenščini. Predstavlja zgodovino in versko misel Božjega ljudstva do časa, ko je nastopil Jezus kot Mesija. Nova zaveza je napisana v grščini in pripoveduje o zavezi, ki jo je po verovanju kristjanov Bog

sklenil z vsemi ljudmi po svojemu sinu Jezusu Kristusu. Nova zaveza obsega 4 evangelije in številne spise (glej Smrke 2000: 200-204).

5.4 Glavne smeri

Glavni vzrok za današnjo razvejanost krščanstva sta dve zgodovinski gibanji. Prvi vzrok je bil razkol med Vzhodom in Zahodom leta 1054, katerega posledica je bila, da je Zahodna Cerkev postala znana kot rimskokatoliška, Vzhodna Cerkev pa je postala znana kot pravoslavna. Drugi vzrok pa je bila ločitev v 16. stoletju, ki je znana kot reformacija in katere dediščina je protestantizem oziroma protestantske cerkve. Danes obstajajo naslednje veje krščanstva:

- Vzhodne pravoslavne cerkve (grška, ruska, sirska, armenska, koptska):

Do ločitve Vzhodnih Cerkev od Zahodnega krščanstva je prišlo predvsem zaradi odklonitve najvišje oblasti rimskega škofa. Nima enotnega poveljarja. Vsaka državna cerkev je samostojna in ima svojega patriarha, ki je njen poglavar (glej Smith 1996: 216-219).

- Rimskokatoliška cerkev:

Priznava primat in avtoriteto papeža, rimskega škofa. V središču je maša, skupaj z zakramenti.

- Protestantske cerkve (anglikanska, luteranska, reformirana, baptistična, metodistična, binkoštna itd):

Vse se je začelo z Martinom Lutrom in njegovimi ugovori zoper katoliško cerkev, ki je po njegovem mnenju postala preveč razsipna, vplivna in podkupljiva. Vera in zunanja ureditev protestantizma temeljita na načelih reformacije. Poudarja avtoriteto Svetega pisma, opravičevanje po veri in splošno duhovništvo (glej Smith 1996: 219-222).

5.5 Marija, Jezusova mater

Vsi kristjani častijo Marijo, ki jo je izbral Bog za Jezusovo mati. Toda pravoslavni kristjani ji pripisujejo še poseben pomen. Verujejo, da bo Marija posredovala pri Jezusu, če bodo molili k njej.

5.6 Krščanski verski fundamentalizmi

To so gibanja, ki so usmerjena proti moderni družbi. Poudarjajo nezmotljivost svetih besedil, zavračajo religijski pluralizem, moderne družbe vidijo kot negotove ter nasprotujejo feminističnim gibanjem. So za spremembo celotne družbe (glej Pluško in Počkar 2004: 159).

5.7 Sklep- razlike med krščanstvom in islamom

Obe religiji sta najvplivnejši v današnjem času. Obe izhajata iz skupnega izvora, to je božjega razodetja človeštvu, in obe imata za skupni cilj vstajenje. Seveda pa med njima obstajajo tudi razlike.

Islam priznava edinstvenost boga, ne pa troedinost Boga kot krščanstvo. Koran naj bi popravil to, kar oznanjajo kristjani. Islam tudi malo govori o bogu. Za muslimane je islam religija in država skupaj, v krščanstvu sta ta dva pojma ločena. Islam nima zakramentov in maše, ne priznava Jezusovega božanstva, Mariji pa ne priznava božjega materinstva. Združuje pa ju pojem molitve, posta in miloščine (glej Jakomin 2003: 79-81).

6. ŽENSKÉ V ISLAMSKI IN KRŠČANSKI TRADICIJI, ŽENSKÉ V KORANU IN SVETEM PISMU

6.1 Vprašanje ženske

Rifat Hassan v svojem tekstu »Ženske v islamu in krščanstvu« (Hassan 1994: 57-60) razloži tri domneve, ki so imele vpliv na obravnavo žensk v islamski in krščanski tradiciji. In sicer, prvič; da je bil moški ustvarjen pred žensko, ta pa je bila ustvarjena iz njegovega rebra, drugič; da je ženska kriva za prvi izvorni greh človeka in tretjič; da je bila ženska ustvarjena za moškega. Te tri domneve pa si lahko razlagamo tudi kot odgovore na tri vprašanja:

1. Kako je bila ustvarjena ženska?

Svetopisemska razlaga stvarjenja Adama in Eve temelji na viru, ki je nastal pred Kristusom in poudarja, da je bila ženska narejena iz Adamovega rebra in s tem neenakovredna moškemu, čeprav sam Jezus ni nikoli imel negativnega odnosa do njih in jih je imel za enakovredne in so šele kasneje ta vir razlagali v smeri podrejenosti ženske in zanj najdemo interpretacije tudi v Svetem pismu. V Koranu ne najdemo nobenih vzvodov za razlago o tem, da je bila Eva ustvarjena iz Adamovega rebra. Koran opisuje enakost med spoloma. Ampak muslimani vseeno verjamejo v to, da je Eva iz rebra in to njihovo verovanje naj bi izhajalo iz haditske literature, ki pravi da je bila ženska ustvarjena iz rebra.

2. Je ženska odgovorna za greh prvega človeka?

Oboji, muslimani in kristjani se s tem strinjajo. Čeprav v Koranu ne najdemo razlag, zakaj bi bila ženska kriva za greh in nikjer ni omenjeno, da bi ženska skušala Adama zapeljati v greh. V Svetem pismu pa najdemo dialog o uživanju prepovedanega sadeža in iz tega naj bi izhajal greh prvega človeka.

3. Čemu je bila ustvarjena ženska?

Krščanstvo oziroma Sveto pismo poudarja, da je bila ženska ustvarjena za moškega. Koran pa priznava enakovrednost obeh spolov, čeprav interpretacije nekaterih odlomkov iz četrte sure Korana kažejo na nadrejenost moških nad ženskami. Seveda pa je v obeh družbah v veljavi praksa, ki žensk in moških ne obravnava enako.

6.2 Koran o ženskah

Koran je sveta knjiga muslimanov, so razodetja, ki naj bi jih Mohamed sprejel od boga in jih nato sporočil ljudem. Koran je namenil ženskam celo poglavje, četrto suro, ki nosi naslov

»Ženske«, pa tudi v drugih poglavjih so pogosto omenjene. Smernice, navodila iz četrte sure Korana (glej Kerševan in Svetlič 2003: 133-151):

- Moški naj se do ženske obnaša kot se spodobi
- Moški so nadrejeni ženski
- Med menstruacijo naj se moški drži stran od žene dokler ni čista
- Ženske naj se primerno oblačijo in zakrivajo neprimerne dele, izjema je le v družbi moža, družine in prijateljice
- Moški lahko poroči štiri ženske, le če ve, da bo z njimi ravnal kot je prav
- Koran spodbuja zakonsko zvezo. Spodbuja moške, da se poročajo, predvsem z ženskami, ki so plodne
- Koran predpisuje za nezvestobo sto udarcev z bičem oziroma naj se iskreno pokesajo in štirikrat prisežejo pri bogu, da prešuštva ni bilo. Če pa mož obtoži ženo, da je bila nezvesta, pa tega ne dokaže, je sam deležen osemdeset udarcev z bičem
- Če se moški in ženska ločita, mora moški za njeno preživetje skrbeti vsaj še tri mesece. Pred dejansko ločitvijo pa mora preteči še testno obdobje treh mesecev, da se ugotovi, če je ženska morda noseča
- Mož ima pravico da se loči od žene, medtem ko ima žena to pravico, le če ji jo mož prizna in to dovoli
- Ženska naj ne priteguje pozornosti ko govori
- Ženske naj iščejo znanje, se izobražujejo.

Prvi dve asociaciji ob omembi besede islam sta zakrivanje ženskega telesa ter mnogoženstvo. Toda, ali je to nekje res strogo izrecno zapisano, ali pa se je le utrjevalo to prepričanje v ljudeh skozi zgodovino in v očeh ljudi drugih ver.

Kajti Koran nikjer ne predpisuje zakrivanja obraza, temveč zahteva le skromnost in zadržanost žensk pri razkazovanju nakita ter zakrivanju s šalom. Mnogoženstvo je sicer v Koranu dovoljeno, vendar pa tudi pogojeno z zahtevo po pravičnem, enakem ravnanju z vsemi ženami. Koran tudi ne dela vrednostnih razlik med spoloma, le družinski in družbeni položaj žensk v Koranu je drugačen. Moški je nadrejen ženski. Eno moško pričo lahko nadomestita dve ženski. Moški tudi lahko razdre zakon, ženska pa ga lahko le sporazumno, v tem smislu, da vrne možu premoženje, ki ji ga je dal ob poroki (glej Kerševan in Svetlič 2003: 33-35). Iz vsega tega se vidi neenakopravnost žensk v družinskem in družbenem življenju, to pa je povezano tudi z neenakopravnostjo med spoloma in moško dominacijo v verskih

zadevah. Zato sklepam, kljub predpisom in zakonom, ki veljajo v islamskem svetu, da so ženske manj vredne od moškega. Teorija je eno, praksa pa nekaj povsem drugega.

Ali obstajajo možnosti, da bo enakost moških in žensk zapisana v Koranu vplivala na večjo moč žensk v družinskem in družbenem življenju, kar bi vodilo v enakost religioznih pravic in obveznosti obeh spolov. Na primer, nepismena in neizobražena ženska ni mogla moliti po predpisih, saj ni znala brati Korana, ni imela dovolj denarja itd., torej ni nikoli dajala miloščine, ni šla v Meko, se ni postila itd. (glej Kerševan in Svetlič 2003: 36-37). Če se verske obveznosti naj ne bi razlikovale med spoloma (spoštovanje petih stebrov islama itd.), bi potem morale bile tudi ženske bolj ekonomsko, poklicno in izobrazbeno samostojne.

6.3 Sveto pismo o ženskah

»In Bog je ustvaril človeka po svoji podobi, po božji podobi ga je ustvaril, moža in ženo ju je ustvaril« (1Mz 1,27).

V prvem poglavju Stare zaveze je pojasnjen nastanek sveta in človeka brez razlik glede na spol, prevladuje enakopravnost. Kasneje se ta enakopravna usmeritev pojavlja le v sledih, nasledi jo ideja o ženski kot manjvredni osebi. Pri razlagi nastanka človeka je moškemu dodeljena primarna vloga. Vendar ta vloga še ne pomeni nadrejenosti moškega, temveč so to vloge zagotovile patriarhalne razlage, ki so se opirala na žensko zlo, na primer, ko Eva odtrga jabolko in ga ponudi tudi Adamu. Kasneje so zgodbo o Adamu in Evi jemali kot nekakšen dokaz, da so ženske lahkoverne ter primerne le za vzgojo otrok in vlogo gospodinje. Zgodba o rajju je nedvomno utrdila patriarhalno strukturo vsakdanjega življenja. Tudi v Svetem pismu Nove zaveze prevladujejo patriarhalna stališča, vendar je mogoče najti tudi drugačne razlage. Ženske naj bi bile dvignjene na raven enakopravnosti že s tem, ker so bile prve priče Kristusovega vstajenja. Položaj se v tej zavezi bistveno ne spremeni, mogoče le navidezno, dejansko pa ne, kajti ženska je še vedno pojmovana kot manjvredno bitje, ki je odvisno od svojega moža. V Novi zavezi najdemo zapovedi, ki velevalo žensko pokorščino in podrejenost možu, kajti ženska je bila ustvarjena zaradi moškega. Materinstvo in vernost sta odkupnina za prvi greh, zato mora žena ubogati moža in cerkev (glej Jogan 1986: 18-22).

6.4 Sklep

Zgodnje interpretacije Svetega pisma in Korana so nedvomno pustile sledi v kasnejših pogledih na položaj ter vlogo žensk, in se do danes še niso umaknile. Četudi se pojavljajo nove razlage, ki so usmerjene bolj k enakopravnosti, pa je v praksi še vedno močno začrtano tisto iz stoletij nazaj. Kajti pri razumevanju svetih knjig je treba upoštevati tudi družbene razmere v času nastanka. »Nobenega dvoma ni, da je ženske diskriminiralo patriarhalno krščanstvo prav tako, kot jih je diskriminiral patriarhalni islam« (Hassan 1994: 60). Koran opisuje odnos med moškim in žensko v določenih primerih manj patriarhalno kot Sveto pismo. V osnovi se moški in ženska razlikujeta že po funkcijah, ki jih imata v življenju. Primarna odgovornost ženske je, da posveti vso svojo pozornost domu in družini. Odgovornost za preživetje in vzdrževanje družine pa je moška zadeva. Skupaj z ženo naj bi s svojimi vlogami delovala optimalno.

V Svetem pismu in Koranu najdemo dve liniji idej in dolžnosti:

1. Potrjevanje seksualnosti in človekove ljubezni kot darilo od Stvarnika: moški in ženska sta narejena drug za drugega.
2. Obe knjigi imata določene omejitve in prepovedi na seksualnost: Na primer Koran prepoveduje spolni odnos med žensko menstruacijo, med postom in med romanjem v Meko. Takih predpisov v Svetem pismu ni (glej Küng 2001: 33-34).

Sveto pismo zapoveduje, da se morajo mlajši podrežati starejšim, otroci morajo ubogati starše in jih spoštovati. Koran pa nalaga otrokom delati staršem dobra dela, biti dobri do njih in za njih preskrbeti na starost.

V Svetem pismu najdemo pravilo, ki dovoljuje kristjanom poročanje z neverniki, po Koranu pa se moški lahko poroči z žensko druge vere, ženska pa ne. Sveto pismo ženskam nalaga podrejenost moškemu, moškega pa obvezuje, da mora svojo ženo ljubiti kot svoje telo. Sveto pismo ločitve ne dovoljuje. Koran pa pristopa k odnosu med spoloma bolj praktično, a tudi bolj represivno, v tem smislu, da moškim dovoljuje štiri žene, da so moški zaščitniki žena, te pa jim morajo biti poslušne. Kazen za neposlušnost je spolna neaktivnost in mož lahko uporabi tudi nasilje. Monogamija je v krščanstvu samoumevna, čeprav tudi v Koranu obstaja le en verz, ki govori o poligamiji, pa še ta je ne vzpodbuja, ampak dovoljuje v posebnih okoliščinah.

7. ŽENSKÉ V ISLAMSKEM SVETU

7.1 Pred Mohamedom

V predislamskem svetu, v času pred nastopom Mohameda so bile ženske obravnavane bolj kot lastnina kot pa človeško bitje. Očetje in možje so z njimi delali kar so hoteli.

Glede primerjave med predislamskim in islamskim svetom vidimo precejšnje razlike. V času pred Mohamedom je obstajalo nasilje med različnimi plemeni, ki so živela na področju Arabskega polotoka. Neenakost med ljudmi se je kazala v želji po bogastvu in imetju. Ženske so bile lastnina moških. Le-ti so se poročali z velikim številom žensk. Poročali so se z lastnimi hčerkami, sestrami in materami. Hčere tu niso imele dednih pravic (glej Smith 1996: 156-157).

Šele s pojavom Mohameda so se stvari obrnile. Mohamed je hotel izkoreniniti običaje in navade predislamskega sveta, kjer ženske niso veljale za človeška bitja, kjer so jim bile kršene osnovne človeške pravice in svoboda.

7.2 Čas Mohameda

S pojavom islama je ženska dosegla visoko stopnjo družbene in družinske osebnosti. Mohamed je razglašal, da mora biti ženska privolitev v zakon dosežena pred poroko in mora ona plačati doto namesto svojega očeta. Mohamed je tudi prepoznaval ženskam njihove pravice do lastnine, pravice do ločitve in pravice do dediščine oziroma nasledstva. Od njih se je pričakovalo, da bodo ostale zveste petim stebrom islama. Mohamed je dovolil moškimi, da imajo več kot eno ženo, dal jim je pravico do svojih otrok. Čeprav Koran temelji na enakosti človeških bitij, pa zahteva od moškega, da so pazniki žena. Ženska dolžnost je torej ubogati moža. Na žalost so Mohamedovi nasledniki te besede vzeli resno, tako da je v drugem in tretjem stoletju islama degradacija žensk prešla čez vse meje (glej Engineer in Carmody v Renzetti in Curran 1995: 416-417).

7.3 Ženske v islamskem svetu danes

Danes položaj še vedno ni »idealnen«. Obstajajo zakoni, načela Korana, ki se jih spoštuje in se skuša po njih ravnati. V islamu je treba strogo spoštovati dolžnosti, ki jih predpisujejo religija

in zakoni. Ti so jasno določeni za vse. Islam ima jasno izdelan pogled na življenje in predstavlja celovit način življenja. Toda omenila sem že, da se zakoni včasih razlikujejo od delovanja ljudi. Četudi je ženska po eni strani v besedilih visoko spoštovana oseba, pa po drugi strani ostaja v odvisnosti od moškega. Obstajajo pa tudi različne muslimanske države, ki se med seboj razlikujejo in v enih je položaj žensk nesporno boljši kot v drugih državah. Primere, ki ponazarjajo podobo ženske v islamu in vplivajo na naše predstave ne moremo poenotiti na vse islamske države. Ni nujno, da je povsod tako. V nekaterih državah jim ni dovoljeno niti šolanje, v drugih pa zasedajo najvišje sedeže v parlamentu.

»Podoba islama je v nemuslimanskem svetu verjetno največkrat predstavljena skozi podobo muslimanske ženske in njenega položaja v družini in družbi« (glej Kerševan in Svetlič 2003: 33). Ob omembi besede islam imamo v mislih podobo ženske, zakrite z ruto in oblečeno v dolgo pregrinjalo. Toda vse muslimanske ženske niso take, četudi jim nauki in vera Korana zapoveduje drugačen način mišljenja in gledanja na svet.

»Islam priznava enakopravnost spolov, vendar prav tako meni, da sta si moški in ženska različna, zato imata specifične vloge. Ženska v islamu ima vlogo soproge in matere, ona vzgaja svoje otroke in skrbi za družinsko ekonomijo. Ločitev je dovoljena, ko se vse druge rešitve pokažejo kot neadekvatne« (Pašić 2002: 136). Moški je vodja sekularnega in posvetnega območja in javnega življenja. Ženske imajo v domeni hišo, dom, ampak niso glavne. Islam ženskam ne prepoveduje aktivnosti v javnem življenju, dovoljuje jim delati, izražanje svojega mnenja, le da to ne moti njihove prve, najpomembnejše dolžnosti: biti mati in žena.

Ženska v islamu sme delati in zasluženi denar je nato njen. Sme uporabljati nakit in dišave, da bi zadovoljila moža. Sme biti udeleženka na raznih prireditvah verskega pomena in si lahko sama izbere moža (glej Pašić 2002: 138).

Islam ženskam določa obveznosti, kot so predanost Alahu, molitev, post, izobraževanje, skrb za moža, vzgoja otrok v islamskem duhu, prijaznost, vljudnost itd. Ženske se pojavljajo v javnosti, vendar v taki podobi, ki naj ne bi zapeljevala in privabljala pogledov drugih moških.

Seks izven zakona je škodljiv in predstavlja grožnjo islamski družbi. Ženske ne smejo oziroma jim mora biti preprečeno, da bi zapeljevale moške osebe. Primera, ki dobro

ponazarjata to sta dva izraza (doktrini): »purdah« in »chador«. »Purdah« se nanaša na omejitev oziroma prepoved dostopa žensk v javno življenje in jim je dovoljen izhod le v primeru nuje. Na primer v Savdski Arabiji ženske ne smejo potovati same, ampak v družbi očeta, brata oziroma bližnjega sorodnika, ali pa če imajo pisno dovoljenje od njih. V javnosti mora biti ženska oblečena preprosto in v »chador«, ki jo prekriva od glave do prstov na nogi. (glej Renzetti in Curran 1995: 418). Seveda pa so nekatere države liberalnejše od drugih in Savdska Arabija definitivno ni med njimi, saj policija na ulicah ustavlja ženske, samo če se jim vidi las iz rute, pregledujejo avte, če slučajno vozi ženska in aretirajo tiste, ki se vedejo nemoralno (glej Goodwin in Hedges v Renzetti in Curran 1995: 418-419).

Obstajajo tudi ženska feministična gibanja, ki se ukvarjajo z vprašanjem kako doseči več pravic in svobode, več delovnih mest in pravico do študija Korana v mošejah. Ta gibanja so dognala, da Koran ne določa patriarhalne družbe, ampak so patriarhalni moški interpretirali Koran (glej Ahmed in Miller v Renzetti in Curran 1995: 419). Menim, da preden se ženska sama ne bo zavedala, kaj vse se v svetu da doseči, ne bodo mogoči nobeni drastični premiki v pozitivno smer. Res je, da ženske danes dosegajo mnogo več kot pred dvajsetimi leti, toda vseeno jim manjka neka določena vzpodbuda s strani moških, ki bi jim dala vedeti, da so na pravi poti.

Ženske so zaposlene: od uradnic, trgovk, učiteljic itd. Toda, ali so na delovnem mestu enakovredne moškim? Vemo, da je družba moško središčna in mnenja, da je žensko mesto doma pred štedilnikom. Moški gledajo na ženske kot na nek objekt. Menijo, da v poslu niso zmožne tega kar počnejo oni. Ženska naj bi bila preveč strastna in čustvena, da bi bila lahko, na primer sodnica. Mnoge med njimi sploh niso pismene, nikoli se niso učile brati.

Največje razlike v prisotnosti spolov na trgu dela ostajajo na Bližnjem Vzhodu in v severni Afriki, kjer je zaposlena le vsaka peta ženska. Veliko jih dela na sivem trgu, kjer ne uživajo pravnega varstva ali socialne zaščite, soočajo pa se tudi z negotovostjo, kako dolgo bodo lahko službo, kakršnakoli že je, sploh obdržale. Soočajo se z diskriminacijo, neenakim statusom, slabšo varnostjo delovnega mesta in slabšim plačilom, ugotavlja poročilo Mednarodne organizacije dela (ILO). Mnoga dekleta morajo opustiti šolanje, da bi skrbela za dom in družino, v nekaterih državah pa jih pesti tudi slaba zdravstvena oskrba (glej internet 23).

»Za ženske je težje delati v islamskem svetu kot na Zahodu, ker moraš tu delati še dodaten učinek« (Murphy 1994: 192-195). Ženska se mora tu dokazati moškim, da je vredna svoje službe, da je sposobna narediti enako kot oni.

Obstajajo pa tudi čisto ločena področja dela, šolstva, kjer se moški ne srečujejo z ženskami. Na primer v Savdski Arabiji imajo banke podružnice, kjer delajo le ženske in sprejemajo le ženske stranke (glej Renzetti in Curran 1995: 418). Tudi ženske učiteljice učijo ženske učenke. V Omanu ženske obiskujejo državno šolo, ampak imajo ločene razrede, tudi hodniki so ločeni tako, da se moški in ženske ne srečujejo (glej Robertson v Renzetti in Curran 1995: 418).

So pa tudi omejitve, ki se nam, krščanskemu svetu zdijo čisto absurdne. Ko hoče ženska v Egiptu obnoviti oziroma podaljšati svoj potni list, mora imeti pisno dovoljenje od svojega moža oziroma moškega sorodnika, kar ji daje pravico, da potuje. Tudi državljanstvo se podeljuje glede na očeta. Torej se ženska, ki se poroči s tujcem, ne more nadejati, da bodo njeni otroci kdaj imeli isti državljanstvo kot ona (Murphy 1994: 192-195).

Koranske reforme so po eni strani nedvomno izboljšale položaj žensk, a po drugi strani se zastavlja vprašanje, do kam segajo meje, ki si jih postavljajo moški v muslimanskem svetu. Zakaj ženski ni dovoljena popolna svoboda pri birokratskih zadevah (Egipt), zakaj ne sme potovati svobodno (Savdska Arabija), zakaj naj bi ji zakon ponujal neko varnost, ko pa bi marsikje verjetno bila srečnejša brez moža (Afganistan), zakaj se jim omejuje dostop do šolanja in so njihovi možje srečnejši, če je nepismena in skrbi za družino, kot pa, da bi bila izobražena in hkrati uspešno skrbela še za družino itd. To so mnoga vprašanja, ki se mi porajajo in na katere verjetno ne bom dobila jasnega odgovora. Menim namreč, da je vsak posameznik kriv za situacije, ki se dogajajo v tem svetu. Kajti če bi možje bolj zaupali ženam, jim pomagali pri gospodinjskih opravilih, jim bili v pomoč, potem bi se ženske lažje upale narediti stvari o katerih so nekoč lahko samo sanjale. In takrat bi lahko govorili o visokem procentu zaposlenosti med ženskami, visokem deležu pismenih, visokem deležu mobilnih itd..

8. ŽENSKÉ V KRŠČANSKEM SVETU

8.1 Pred Jezusom

Kršćanstvo se je razvilo s prihodom Jezusa, zato v času pred njim ne moremo govoriti, da je obstajala krščanska družba. Obstajala so različne družbe, od starogrške, starorimske do judovske itd. In kljub njihovi različni geografski razporeditvi in kulturni raznolikosti, so vse bile patriarhalne in so izključevale ženske iz svojih vrst. Judovsko družbo štejemo za predhodnico krščanske.

8.2 V času Jezusa

Po nekaj več kot 2000 letih je težko odkrivati življenja prvih kristjanov. Za lažje razumevanje zgodovine prvih krščanskih skupnosti so pomembne tri bistvene stvari, in sicer; da je to zgodovina ljudi, ki so se rodili kot Judje; da je to zgodovina nižjih razredov in od vsega začetka krščanstva ni bilo to samo gibanje moških, ampak tudi žensk, ki so sledile Jezusu. V času Jezusovega življenja so ženske veljale za majhne v družbi. Izogibati so se morale moških v javnosti. Če je ženska na ulici samo spregovorila z moškim, je mož lahko razveljavil poroko, ne da bi jo izplačal. Jezus pa je bil do njih odprt in skupaj z njim so potovale. In četudi je Jezus med apostole izbral samo moške, so med vsemi, ki so oznanjali vero v Jezusa bile tudi ženske (glej Küng 2001: 1-8). V Kristusovih naukih ni sledi poniževanja žensk. V teh zgodnjih skupnostih je veljala praksa enakosti in udeležnosti obeh spolov. Žal pa Jezusovi nasledniki niso sledili njegovemu nauku in so uveljavljali načelo podrejenosti žensk. Toda čeprav sta bila pred Bogom oba spola enaka, so ženske vseeno bile podrejene moškimi. Cerkev jih ni obravnavala enako.

Samo skozi odpoved spolni, spolnemu življenju je bilo možno za žensko, da pobegne svoji biološki determiniranosti. A ženska, ki ni bila ne poročena ne mati, je lahko našla družbeno potrditev v krščanstvu, le če so bile religijske in asketske osnove v tej odpovedi spolni oziroma spolnemu življenju. Na tej točki pa so se pojavili konflikti, ki so imeli vzvode v različnih motivih žensk glede odrekanja tradicionalnemu družinskemu življenju. Za nekatere je odpoved spolnemu življenju pomenila odklon od vsakdanjega življenja, ki je bil zakoreninjen in sprejet s strani Cerkev. Za druge je odpoved pomenila le svobodo na drugih področjih. S strani Cerkev so bile različne reakcije na to. Pozitivna rešitev je bila teološki konstrukt

aseksualnega vzorca, ki je vodil v enake pravice moških in žensk. Negativna rešitev pa je vodila v preziranje žensk, ki je kmalu postala dominantna v nekaterih asketskih gibanjih. Torej je imel naraščajoči seksualni pesimizem učinek na družbo in Cerkev. Neporočene ženske, ki so hotele biti aktivne v cerkvenem življenju, so bile tako nazadnje popolnoma izključene iz klerikalnih vrst. Vseeno pa je pozitivna rešitev dokazala zmago in bi morebiti v tem zgodnjem krščanstvu že lahko govorili o emancipaciji žensk, vendar pa obstajajo razlogi, ki so preprečevali dejansko emancipacijo. To je bila hierarhična struktura, kjer je načelo enakosti veljalo le v privatni sferi, kjer je vladala sovražnost do seksualnosti in kjer so ženske imele težji dostop do možnosti izobraževanja (glej Küng 2001: 9-27). Mnenje o manjvrednosti žensk oziroma moški večvrednosti se je nadaljevalo tudi kasneje v srednjem veku, v času reformacije in je prisotno še danes. Čeprav so danes v krščanstvu dovoljene alternativne oblike življenja, oblike, ki jih ne določa biološka determiniranost. Ženske imajo materialno osnovo in visoko stopnjo v družbenem priznavanju.

8.3 Ženske v krščanskem svetu danes

Zahodna civilizacija temelji na krščanski etiki. Naša družba vidi ženski spol v treh vlogah: ženska, žena in mati. Ženske ostajajo problem za mnoge religije sveta. Večinoma so podrejene moškim, so drugorazredne v družini, politiki in delu. Obstajajo različne krščanske države, ki se med seboj razlikujejo in kar velja za eno državo ni nujno da velja tudi za drugo. Nekatero so veliko bolj pod verskim vplivom (na primer Španija, Poljska, Italija, Irska) kot ostale. O položaju žensk v današnjem času je tako najbolje pisati v povezavi s Cerkvijo in njenimi nauki in pogledi. Kajti Cerkev uči, da naj bo žena poslušna možu, naj skrbi za otroke in družino.

Krščanstvo je že zelo zgodaj zahtevalo absolutno enakost moža in žene pri sklepanju zakonske zveze. Nobena tradicionalna družba ženi ne priznava pravice, da si ženska sama izbere moža. To stori oče ali stric. V tem, da si ženska sama izbere moža in v emancipaciji žena se vidi neposredna dediščina krščanstva (glej Remond 2002: III).

Danes se še vedno poudarja večvrednost moških. Sama katoliška cerkev je izrazilo moška cerkev. Vsi papeži so videli žensko kot mati. Šele papež Janez XXIII. je bil prvi, ki je sprožil spremembe z okrožnico »Mir na zemlji«, ki je priznala enakost dostojanstva vseh človeških bitji, in z drugim Vatikanskim koncilom (1962-1965), ki je na novo opredelil vlogo ženske.

Na ta način je bila ženskam priznana pravica do pravne in dejanske enakopravnosti z moškimi. Prav zato nekateri v tem koncilu vidijo konec patriarhalnega družbenega reda. A že papež Janez Pavel II. je pomenil premik v negativno smer, v smislu kontrole rojstev, prepovedi splava in vprašanja homoseksualnosti (glej Küng 2001: 87-89). Tudi danes Cerkev vidi žensko v vlogi matere in gospodinje. Ženska bi se le brez pečata materinstva lahko uveljavila kot samostojna oseba in enakovredna z moškim v moči in odločanju. Krščanstvo ohranja na eni strani enakost med spoloma, v praksi pa podrejenost. In to se je skozi generacije prenašalo kot nekaj samoumevnega (Jogan 1986). Cerkev bi se morala reformirati, v tem smislu da:

- Spoznati, da ni v naravi Krščanskega zakona, da je ženska podrejena moškemu
- Delitev dela ne izhaja iz zakona, tudi mož lahko vzgaja otroke in gospodinji
- Kontrola rojstev lahko pripomore k emancipaciji žensk. Manj otrok za nekatere pomeni večjo možnost za nadaljnje izobraževanje ter lažje koordiniranje službe in družinskega življenja
- Cerkev naj bo »cerkev za vse«, ženske naj sodelujejo (glej Küng 2001: 98-102).

Da pa položaj žensk v sodobnih družbah še vedno ni enak moškim, pa pričajo tudi številna opozorila. Po letnem poročilu o enakosti spolov, ki ga pripravlja Evropska komisija, naj bi se razkorak med spoloma pri zaposlovanju in izobraževanju na območju Evropske unije manjšal. Razlika v zaslužku med ženskami in moškimi pa ostaja nespremenjena: moški povprečno na enakem delovnem mestu zaslužijo 15 % več kot ženske. V EU so razlike v plačilu za enako delo med ženskami in moškimi bile v letu 2005 najbolj očitne na Cipru (25 %), Slovaškem in v Estoniji (po 24 %) ter v Nemčiji (22 %). Najmanjše razlike v plačilu pa so beležile Malta (4 %), Portugalska (5 %), Belgija (6 %) in Italija (7 %). Plačne razlike postanejo še izrazitejše v luči podatka, da je povprečna Evropejka v starosti med 25 in 59 let bolj izobražena (zaključeno terciarno izobraževanje v 24 %) kot povprečen Evropejec (23 %) (glej internet 23).

V Evropi in po svetu še vedno obstaja neenakost in diskriminacija na podlagi spola ter premajhna zastopanost žensk v politiki. Odstotek žensk izvoljenih v Evropski parlament znaša povprečno 30 % in mnogi poudarjajo, da je zaradi majhnega deleža žensk Evropa prikrajšana za dragocen človeški potencial. Od 43.961 poslancev parlamentov po svetu je le 16,4 % žensk. Od tega imajo Skandinavske države največ žensk, nato obe Ameriki in Evropa (glej internet 1). »Pametne ženske so najmanj izkoriščen vir sveta« (Ružič 2000: 70). Poročilo

komisije za ženske OZN (1990) je, da naj bi bil prag za žensko udeležbo v odločanju glede znanosti 30 %. Toda leta 1994 je bilo v Evropski skupščini za znanost in tehnologijo le 4 %, leta 1998 pa 8 % žensk (glej Ružič 2000: 70).

Čeprav je materinstvo ključen dejavnik ženske identitete, pa to ne pomeni, da smemo na žensko gledati zgolj z biološkega vidika posredovanja življenja. Ženske bi morale biti navzoče v poklicnem življenju in pri organizaciji družbe, morale bi imeti dostop do odgovornih položajev. Ženske so danes dvojno obremenjene. Večina se jih vsakodnevno nahaja v dveh svetovih, ki sta drugače strukturirana, potrebe v teh dveh svetovih so različne. Na eni strani je zasebni svet, na drugi pa poklicni. Delovna mesta, delovne naloge in delovni čas so neprilagojeni ženskam. Večina žensk pa se ni več pripravljena odreči službi, ker delo vidijo kot samouresničevanje in zadovoljstvo.

8.4 Sklep - ženske v krščanstvu in islamu

Položaj žensk v obeh religijah je podrejen moškim. Ljudje sami so ustvarili družbo, ki temelji na patriarhalnem odnosu, obe veri štejeta materinstvo za ključno vlogo žensk. Vprašanje je, ali vsi povezani problemi res izhajajo iz vsebin svetih knjig, ali pa bolj iz nižje/višje moderniziranosti družb? Dejstvo je, da so krščanske družbe večinoma bolj demokratične in modernizirane, kar nedvomno lajša položaj žensk v teh družbah. Pri nas prevladuje mnenje o tem, da je islamska vera tista, ki ženske ponižuje in diskriminira! Toda to trdimo mi, islamski svet tega ni nikoli potrjeval oziroma se mu to ni nikoli zdelo sporno. Primer zakrivanja žensk v islamu. Zakrivanje zanje pomeni prepoved pogleda, ohranja njihovo dostojanstvo. Za njih verjetno ne pomeni poniževanja ali česa podobnega. Krščanski svet pa v tem vidi ponižnost žensk, zaničevanje in manjvrednost, ker pač živimo v drugačni kulturi in imamo drugačne navade. »Dejstvo je, da se oznaki »islam« in »krščanstvo« ne nanašata samo na religiozno tradicijo, ampak tudi na različni kulturi« (Hassan 1994: 57). Zato je verjetno zelo težko primerjati položaj žensk v muslimanskih in krščanskih državah, kajti poleg razlik v religiji so tu tudi razlike v načinu življenja, razlike glede modernizacijskih procesov in vrednot. Kar se naši kulturi zdi sprejemljivo, je mogoče zanje nesprejemljivo. Zato bodo pri nadaljnji obravnavi položaja žensk v teh dveh religijah v pomoč kazalci človekovega razvoja (HDI), njihova primerjava in umestitev v izbrane države. S podrobnim opisom izbranih držav oziroma s položajem žensk v njih bom dobila še natančnejše podatke, ki mi bodo pokazali še jasnejšo sliko o ženskah v islamski in krščanski družbi.

EMPIRIČNI DEL

9. POROČILO O ČLOVEKOVEM RAZVOJU 2006 (HUMAN DEVELOPMENT REPORT 2006) IN NJEGOVI GLAVNI KAZALCI

9.1 HDI, GDI in GEM

Vse od leta 1990 se letno izdaja Poročilo o človekovem razvoju («Human development report»), ki predstavlja različne kazalce razvoja. Predstavljajo globalne razsežnosti držav v različnih področjih človekovega razvoja. Najbolj znan med kazalci je HDI («Human development index»), po katerem se rangira države in ta kazalec meri tri dimenzije človekovega razvoja:

1. Imeti dolgo in zdravo življenje (to je merjeno s pričakovano življenjsko dobo). V zadnjih treh desetletjih so se zmanjšale razlike v življenjski dobi med razvitimi in razvijajočimi se državami. Izjema je le pod-Saharska Afrika, kjer se je življenjska doba zmanjšala na samo povprečno 46 let, kar je 32 let manj kot v visoko razvitih državah. Tudi glede spola se opaža večjo umrljivost žensk v tem področju, predvsem zaradi bolezni (aids).
2. Biti izobražen (merjeno s stopnjo odrasle pismenosti in vpisom v osnovno, srednje in višje šolstvo). Odrasla pismenost se je od leta 1990 zvišala na 82 %, toda še vedno je opazen majhen napredek glede na spol, saj ženske še vedno predstavljajo dve tretjini nepismenih, čeprav se zmanjšuje prepad med moškimi in ženskami v vpisu v osnovne šole. Tudi 115 milijonov otrok je še vedno izven šolskega sistema, med njimi je kar 62 milijonov deklet. Mnogi v nerazvitem svetu ne končajo osnovne šole. Med tistimi, ki jo končajo, pa jih manj kot polovica nadaljuje šolanje. Povprečno lahko vsak otrok v Burkini Faso pričakuje, da se bo šolal 4 leta, medtem ko se v visoko razvitih državah šola 15 let.
3. Imeti spodoben standard življenja (merjeno z dohodkom oziroma bruto domačim proizvodom na prebivalca). Dohodkovna revščina se je znižala, razen v pod-Saharski Afriki, kjer jih večina živi le z enim dolarjem na dan (glej internet 20).

Kazalec HDI ne vključuje indikatorjev kot so spoštovanje človekovih pravic, demokracije in neenakosti. Kaže nam človeški razvoj, napredek in razmerje med dohodkom in blaginjo. Vrednost HDI pod 0,5 predstavlja manj razvite države in kar 29 držav od 31 iz te skupine je

lociranih v Afriki. Vrednost HDI več kot 0,8 predstavlja visoko razvite države (severna Amerika, Evropa, vzhodna Azija) (glej internet 20).

»HDI naj bi torej kazal splošno razvitost države v primerjavi z drugimi državami glede na celovito razumljen pojem razvoja. Njegov izračun namreč temelji na tistih osnovah, ki določajo človekov razvoj, to so gospodarska razvitost, zdravje, izobrazba, in ni usmerjen le v gospodarsko uspešnost držav« (Hanžek idr. 2000: 169).

Za primerjavo neenakosti po spolu so leta 1995 pri OZN predstavili še dva nova indeksa, GDI (Gender-related development index) in GEM (Gender empowerment measure). GDI je po spolu prirejen indeks človekovega razvoja, GEM pa je merilo razporejenosti moči po spolu. GDI tvorijo isti kazalci kot HDI, le da so kazalci za GDI prirejeni po spolu, GEM pa kaže ali imajo ženske aktivno vlogo v gospodarskem in političnem življenju. Vrednosti GDI in GEM sta nižji od vrednosti HDI, ne pa nujno tudi uvrstitev držav. Država ima lahko nižji HDI rang, a višji GDI rang. Vrednosti indeksov se gibljejo med 0 in 1, pri čemer 1 predstavlja maksimalno vrednost. Manjša kot je razlika med HDI in GDI neke države, manjše so razlike med spoloma glede uživanja osnovnih človeških virov (glej Hanžek idr. 2000: 169).

9.1.2 Metodologija izračuna GDI in GEM

GDI meri povprečne dosežke v človekovem razvoju, tvorijo ga isti kazalci kot HDI, le da so tu prirejeni po spolu:

- dimenzija dolgo in zdravo življenje (merjeno s pričakovano življenjsko dobo (Demografske, Zdravstvene statistike))
- dimenzija izobraženost (merjeno s pismenostjo in vpisom v šole (Gospodinjske raziskave o dohodkih))
- dimenzija standard življenja (merjeno z dohodkom).

Izračun GDI vsebuje tri korake, zadnji korak, ki pripelje do vrednosti GDI pa se izračuna kot enakovredna porazdelitev vseh treh indeksov ($1/3$ indeksa življenjske dobe + $1/3$ indeksa izobrazbe + $1/3$ indeksa dohodka) (glej internet 20)

GEM meri neenakost med spoloma na področju gospodarske in politične participacije.

Meri:

- politična udeležba in politična moč (merjeno z deležem žensk in moških v parlamentu)

- ekonomska udeležba (merjeno s procentom žensk in moških v zakonodajnih, višjih in menedžerskih položajih, in procentom žensk in moških na profesionalnih in tehničnih položajih)

- moč nad ekonomskimi viri (merjeno z ženskim in moškim zaslužkom).

Tudi izračun GEM vsebuje tri korake in se ravno tako izračuna kot enakovredna porazdelitev vseh treh indeksov (1/3 vsakega indeksa) (glej internet 20).

9.2 Izračun povprečnega GDI IN GEM za islamske in krščanske države

V nalogi sem s pomočjo indikatorjev človekovega razvoja izračunala povprečne vrednosti GEM IN GDI. Podatki se nanašajo na leto 2004, za 177 držav, vključno s Hong Kongom in okupiranim Palestinskim področjem. Države so v tabela rangirane po vrednosti HDI, in sicer visoko razvite (HDI več kot 0.8), srednje (HDI od 0,5 do 0,799) in nizko razvite (HDI manj kot 0,5). V svoje izračune sem vključila zgolj islamske in krščanske države oziroma tiste, kjer prevladuje islamska ali krščanska večina. S primerjavo visoko, srednje in nizko razvitih krščanskih držav z visoko, srednje in nizko razvitimi islamskimi državami, sem hotela ugotoviti kako velike se razlike med državami in od kod izhajajo te razlike. Države pa seveda niso enakomerno zastopane v teh treh skupinah, saj v najvišjem rangu prevladujejo razvite krščanske države z visokim dohodkom, dobro izobrazbo in dolgo življenjsko dobo. Tudi glede vrednosti GDI in GEM pri nekaterih državah ni podatkov, zato jih v svoj izračun nisem vključila (glej internet 20).

Pri izračunu povprečnega GDI in GEM sem vzela 101 krščanskih in 46 islamskih držav, skupaj 147, ostalih ver je bilo 30. V najvišjem rangu je 48 krščanskih in 8 islamskih držav (skupaj 56), v srednjem je 43 krščanskih in 25 islamski (skupaj 68), v najnižjem rangu pa 10 krščanskih in 13 islamskih držav (skupaj 33) (glej prilogo A). Za izračun GDI oziroma GEM sem vzela seštevek vrednosti GDI oziroma GEM in to delila s številom držav primernih za izračun (za nekatere države ni podatkov), da sem na ta način dobila povprečne vrednosti (glej internet 20).

Tabela 9.2.1: Povprečen GDI

HDI rang	Krščanske države/povprečen GDI	Islamske države/povprečen GDI
Visoko razvite države	0,875	0,824

Srednje razvite države	0,691	0,677
Nizko razvite države	0,415	0,395

Za izračun povprečnega GDI (glej priloga B) je število primernih krščanskih držav, ki so se uvrstila v najvišji HDI rang 43 (od skupno 48 držav), 5 jih ni vsebovalo kompletnih podatkov zato tudi v poročilu nimajo navedene vrednosti GDI. Krščanske države, ki spadajo v najvišji HDI rang imajo vrednost 0,875, islamske pa 0,824. Od skupno 8 islamskih jih je bilo za izračun primernih 5. Najvišje vrednosti GDI imajo krščanske države, in sicer Norveška, Islandija, Avstralija, Slovenijo najdemo na 24. mestu, od islamski pa najdemo na 31 mestu Kuvajt, sledi mu Bahrajn. Za visok GDI, tako pri krščanskih kot islamskih državah so »krive« predvsem pričakovana življenjska doba, ki znaša približno od 75 do 82 let (gledano za ženske), visoka stopnja pismenosti in šolanja ter dohodek. Za srednje razvite krščanske države je bilo za izračun primernih 28 držav od skupno 43. Povprečna vrednost pa je 0,691. Najvišje se uvrščajo Rusija, Makedonija ter Belorusija. Za izračun povprečja islamskih držav je bilo uporabljenih 19 držav, vrednost pa je 0,677, najvišje pa so uvrščene Libija, Albanija in Savdska Arabija. Tu ni opaziti večjih odstopanj v povprečnem GDI za obe veri. Pri najnižjem rangju pa je bilo za izračun pri obeh religijah primernih 9 držav, vrednost za krščanske znaša 0,415, za islamske države pa 0,395. Od krščanskih so najvišje Lesoto, Kenija in Haiti, od islamskih pa Džibuti, Jemen in Mavretanija. Med državami ni opaznih razlik v povprečnem GDI za vse tri range. To izhaja z dejstva, da je GDI indeks izpeljanka iz HDI indeksa. Razlike, ki gredo v plus krščanskim državam izhajajo iz njihove višje razvitosti (glej tabela 9.2.1).

Tabela 9.2.2: Povprečen GEM

HDI rang	Krščanske države/povprečen GEM	Islamske države/povprečen GEM
Visoko razvite države	0,696	0,426
Srednje razvite države	0,516	0,312
Nizko razvite države	0, 597	0,128

Za izračun povprečnega GEM (glej prilogo C) je bilo v najvišjem rangju za izračun vzeti 40 krščanskih držav, pri islamskih pa 2. Povprečni vrednosti sta torej 0,696 in 0, 426. Tu je opaziti večja odstopanja v povprečjih. Pri krščanskih državah so najvišje uvrščene Norveška,

Švedska in Islandija, tu je zastopanost žensk v parlamentu od 11 % pa do 38 %, delež žensk na vodstvenih in strokovnih položajih pa se giblje okrog 40 % in povprečna plača ženske je od 50 % do 75 % moške plače. Pri dveh islamskih državah, ki sem ju uporabila za izračun pa je delež žensk v parlamentu v Arabskih Emiratih 0 % in Maleziji 13 %. Če pa bi bilo v izračun vključenih še preostalih 6 držav, bi verjetno bilo povprečje malce višje, saj v poročilu ni zaslediti podatkov za Kuvajt, Brunej in Bahrajn kot najvišje HDI rangirane države. Za srednje razvite države je vrednost GEM za krščanske države 0,516 (17 držav), za islamske pa 0,312 (za analizo je bilo vzetih 6 držav). Tudi tu je opaziti odstopanje, kar gre predvsem v minus islamskim državam in njihovi pomanjkljivosti podatkov pri višje rangiranih državah. Za najnižje razvite pa sta bili za izračun primerni le po dve državi, in sicer krščanska Tanzanija in povprečna vrednost GEM je 0,597, kar je več kot povprečna vrednost za srednje razvite, kar dokazuje, da se HDI rangi razlikujejo od GDI in GEM, in Tanzanija kot 162 država (po HDI), je po GEM rangirana na 36 mesto, ter Jemen, kot islamska država in njegova vrednost 0,128. Globok prepad med njima pa zopet kaže na nepopolne podatke in s tem nezmožnost izračuna GEM za ostale države. V izračunu povprečnega GEM so večje razlike med državami in tudi povprečne vrednosti so nižje kot vrednosti povprečnega GDI. Vrednost povprečnega GEM za nizko razvite krščanske države je višja od vrednosti vseh treh rangov islamskih držav. Tu razlika ni odvisna samo od stopnje razvitosti držav, ampak tudi od religije, politike, družbene ureditve. Neodvisno od stopnje razvitosti pa so krščanske družbe v prednosti pred islamskimi (glej tabela 9.2.3).

10. OPIS IZBRANIH ISLAMSKIH IN KRŠČANSKIH DRŽAV IN POLOŽAJ ŽENSK V NJIH

10.1 Opis pojmov

Demokracija, sekularizacija in modernizacija so pojmi, ki ponazarjajo razvitost določene družbe. Večja kot je njihova prisotnost, večja je razvitost držav in na ta način tudi položaj žensk znotraj njih.

Demokracija: Je ena izmed najpogostejših oblik vladavine v svetu. Temelji na vladavini ljudstva. Robert Dahl demokracijo enači s političnim sistemom, ki se nenehno odziva na potrebe svojih državljanov. Dahl navaja osem institucionalnih jamstev za demokracijo: svobodo združevanja; svobodo izražanja; volilno pravico; pravico voditeljev, da tekmujejo za podporo volivcev; alternativne vire informacij; izvoljivost na javne funkcije; svobodne in poštene volitve; pravilo, da so institucije za oblikovanje vladnih politik odvisne od volilnih glasov in drugih oblik izražanja preferenc državljanov (glej Dahl v Fink-Hafner 2000: 9).

Vse Zahodne družbe temeljijo na demokratični ureditvi. Pravna država ni nobeno jamstvo demokracije. »V državi, kjer rodovi niso izkusili demokracije, se ne smemo čuditi, če je izjemno veliko ljudi negotovih, zadržanih, preplašenih in zato pripravljenih tudi v spremenjenih razmerah prenašati gospostvo nad seboj; prav tako niso pripravljeni sprejeti odgovornosti za svoje odločitve in jih raje prepuščajo drugim« (Požarnik 1999: 172). Večina islamskih držav je nedemokratičnih. Ni kontradikcije med islamom in demokracijo. Medtem ko je v demokratičnih sistemih suverenost ljudi ključno vodilo države, pa v islamskemu modelu suverenost sovпада z bogom. Ljudje so režirani s strani vere (Van Ehteshami 2006: 94). Islamske države se kažejo v različnih oblikah, velikostih, kulturah in v različnih političnih sistemih. Nekatere države sprejemajo islamski zakon na nacionalni nivo, nekatere pa ne (na primer Indonezija). V islamskem svetu imamo vladavine, ki so izvoljene na demokratični način, a na drugi strani so avtoritarni režimi, ki so nastali kot obramba pred zmago fundamentalistov, ki bi sicer zmagali z demokratičnimi sredstvi (na primer Alžirija) (glej Čačinovič 2004: 98). V primeru islama ne moremo govoriti o demokraciji kot jo poznamo v krščanskem svetu. Na primer Turčija in Indonezija sta sekularizirani in relativno demokratični. Obema so prej vladali vojaški režimi, kar seveda vpliva na nekoliko počasnejši razvoj demokracije.

Tudi Latinska Amerika je še daleč od stabilne demokracije. »Latinska Amerika je bila in je prizorišče nešteti poskusov, kako bi si demokracija utrla varno pot med vplivnimi vojaškimi strukturami in upornimi gverilci« (Čačinovič 2004: 217).

Sekularizacija: Je preobrazba iz cerkvenega v posvetno. Gre za proces zmanjševanja vloge religije v družbi. Posvetni način življenja prevladuje nad religijskim. Velja načelo ločitve vere od politike. To skuša Evropa ohranjati. »Današnja Evropa živi v demokraciji in zagovarja sekularizem« (Pašić 2002: 28). A v islamu je stvar drugačna. Sekularizacija se v islamu ni zgodila. Omembe vredna sta le primera Turčije in Libanona. Zahod je po koncu 1. svetovne vojne od Turčije zahteval naj loči politiko od vere. Leta 1923 se je to zgodilo, predsednik je postal Kemal Atatürk (glej Pašić 2002: 28-29). V islamskem svetu so verske organizacije povezane z državno oblastjo. Tudi v Evropi je ponekod tako. Na Norveškem je vladar (kralj) na čelu Cerkev. V Španiji ima Cerkev privilegiran položaj pri finančah in vzgoji.

Modernizacija: Vključuje več med seboj povezanih sprememb oziroma procesov modernih družb: ekonomski, družbeni, politični, kulturni. Pomeni prehod iz razmeroma zaprtih tradicionalnih družb v odprte, dinamične in nenehno spreminjajoče se moderne družbe. Izvor modernizacijskih procesov je zahodna Evropa (glej Počkar 2004: 209-231).

10.2 Islamske države

V opis sem vključila države z muslimansko večino, tako da so zastopane države z visoko razvitim HDI, srednje in nizkim, da na ta način pridejo do izraza razlike med posameznimi izbranimi državami, kar seveda daje možnost posplošitve na vse države z muslimansko večino. Vrednosti HDI, GDI in GEM so med seboj različne in na primer višji GDI ne pomeni tudi boljšega položaja žensk v državi. Kjer so razlike med HDI in GDI blizu nič je uživanje osnovnih človeških virov enakomerno porazdeljeno med spoloma. Nazoren primer je Bahrajn, ki se uvršča med visoko razvite, tako glede HDI kot GDI, a je razlika kar minus tri. Izbrane države imajo različne politične ureditve, od demokracij, monarhij pa do vojaških režimov. S pomočjo izbranih kazalcev modernizacije: HDI, GDI, GEM, demokracija in sekularizacija, sem skušala opisati bistvene značilnosti posameznih držav, da bi tako ugotovila položaj žensk glede na pokazatelje moderniziranosti in ne samo vpliv religije nanje. Na ta način sem hotela

s podrobnejšim opisom izbranih držav ugotoviti kakšen je položaj žensk v njih in to navezala na vse države z islamsko večino.

10.2.1 Bahrajn

Splošni podatki:

Je najmanjša arabska država in obenem tudi edina arabska otoška država s 33 otoki, a le 5 jih je poseljenih (glej Spencer 2007: 37). Prebivalstvo narašča vse od leta 1863 (70.000 ljudi), kot posledica ekonomskega razvoja in boljših življenjskih pogojev. Leta 2004 je država štela 707.160 prebivalcev. Rast prebivalstva lahko pripišemo predvsem tujcem, ki živijo in delajo v državi (glej internet 20).

Po HDI se Bahrajn nahaja na 39. mestu (vrednost je 0,859), kar ga uvršča na tretje mesto med islamskimi državami. Po GDI je na 38. mestu (vrednost 0,849), razlika med HDI in GDI pa je minus tri, kar kaže na zelo velike razlike med spoloma v tej državi, kljub veliki HDI vrednosti.

81 % je muslimanov, čeprav obstajajo konflikti med Suni in Šiiti. Sunitska manjšina kontrolira skoraj vso moč in bogastvo v državi, Šiiti pa se bojujejo za večjo zastopanost v vladi (glej internet 5).

Politična ureditev:

Je konstitucionalna monarhija s kraljem Hamad bin Isa al- Khalifa na čelu. Samostojna je postala leta 1971. Je relativno bogata država in hkrati nesekularizirana. Nima političnih strank oziroma vlade. Zahodni model demokracije se še ni »prilegel« temperamentu države. Ustava iz leta 1973 določa enake politične pravice moških in žensk, a žal se tega niso držali vse do leta 2002, ko je nova ustava razglasila moške in ženske za enakopravne (glej internet 12). Leta 2002 so bile prve parlamentarne volitve od leta 1973 dalje. Zdajšnji kralj je začel demokratizacijo države. Sam si je nadel naziv kralj, prejšnji vladar, njegov oče, je bil emirat. Zdajšnja politična stabilnost v državi je ustvarila pozitivno klimo za investicije in posle (glej internet 5).

Delovna aktivnost:

Leta 2004 je bilo 29,2 % žensk in 88 % moških ekonomsko aktivnih. Povprečna plača ženske je za to leto bila 9.654 USD, moškega pa 29.107. Ženska zasluži 33 % plače moškega (glej internet 20).

53 % prebivalcev je zaposlenih v privatnem sektorju, zaslužijo manj kot 530 USD na mesec, tako da jih približno 16 % živi v revščini. Kljub prizadevanju pristojnih organov, da bi povečali delež domačih delavcev v privatnem sektorju, ostaja še vedno zelo visok procent tujcev (iz severne Afrike, jugovzhodne Azije), ki imajo kar 65 % del v privatnem sektorju (glej internet 13). V javnem sektorju ženske predstavljajo 43 %, v privatnem sektorju pa 26 %. Ampak tuji delavci predstavljajo 68 % vse delovne sile, tako da je le 15 % žensk. Te so manj plačane in manj jih je na višjih položajih. Zanika se jim možnost opravljanja odvetniškega poklica (glej internet 12). Veliko jih opravlja gospodinjska dela, od 12 do 16 ur dnevno in to delo ne predstavlja nobenega dohodka (glej internet 11).

Izobrazba:

Šolski sistem je kritiziran kot tradicionalen in nekompatibilen s potrebami trga dela, kar ima za posledico negotovo prihodnost mladih (glej internet 11).

Vsi v državi imajo prost dostop do osnovnega izobraževanja. Na vseh treh nivojih (osnovna šola, srednja šola in višja šola oziroma univerza) se je leta 2004 šolalo 89 % žensk in 82 % moških. Leta 2004 je bilo 97 % žensk vpisanih v osnovne šole (moških 96 %), 93 % v srednje šole (moških 87 %) in v višje šole oziroma univerze 45 % žensk (moških 24 %). Nepismenost je 12,3 %. Pismenost leta 2005 je bila 86,5 % (za ženske 83,6 %, za moške 88,6 %). Pismenost mladih, v starosti od 15 do 24 let pa je bila 97 % (za ženske 97,3 %, za moške 97,3 %) (glej internet 20).

Zdravje:

Pričakovana življenjska doba za leto 2004 je za ženske 76 let, za moške pa 73,2 let. Rodnost je za obdobje 2000-2005 znašala 2,5 otrok na mater. Umrljivost novorojenčkov na 1000 rojstev je leta 2004 bila 9, na 100.000 rojstev pa je v obdobju 1990-2004 umrlo 46 žensk (glej internet 20).

Družbeni položaj:

Na eni strani imamo majhno število bogatih in na drugi veliko število najrevnejših prebivalcev. BDP znaša 20.758 ameriških dolarjev. Čeprav danes Bahrajn uživa veliko svobode, pa pravice državljanov še vedno ostajajo omejene. Veliko je nezaposlenosti in diskriminacije. Ženske trpijo. Njihove pravice glede zakona, ločitve in skrbništva so kršene. Ne dobijo nobenih ugodnosti od družinske vladne politike, razen v primeru ločitve ali smrti moža, a še to s težavo. Če se ženska poroči s tujcem, njen mož in otroci ne dobijo državljanstva. Ženske bi morale biti bolj vključene v politiko, ekonomijo, državo, šport, izobraževanje, kulturo in civilno družbo. Volilno pravico so dobile leta 2002, a od takrat še nobena ni bila izvoljena v parlament. To reflektira mačistično družbo, ki temelji na religioznem nauku (glej internet 12).

10.2.2 Turčija

Splošni podatki:

Republika Turčija leži med Evropo in Azijo in je prizorišče bogate kulturne zgodovine, tako islamske kot krščanske. Na ozemlju Evrope ima samo 3 % ozemlja, ostalo je v Aziji. Leta 2004 je štela 72,2 milijona ljudi. Uradni jezik je turščina, največja manjšina pa so Kurdi. 66,8 % ljudi živi v mestih, ki so postala zlasti zanimiva po 2. svetovni vojni. Turčija je danes edina muslimanska država na svetu, ki ima ločeno religijo od države. 99,8 % je muslimanov (glej internet 7).

Po HDI se Turčija uvršča na 92. mesto (vrednost je 0,757), po GDI pa na 71. mesto (vrednost 0,745) in po GEM na 72. mesto (vrednost 0,289). Razlika med HDI in GDI je nič, kar kaže, da oba spola v državi približno enako uživata osnovne človeške vire (glej internet 20).

Politična ureditev:

Je republikanska parlamentarna demokracija. Ustanovljena je bila 29. oktobra leta 1923 po uničenju Otomanskega imperija. Prvi predsednik je bil Mustafa Kemal Atatürk, ki je ustanovil demokratično in sekularizirano državo. Ukinili so vse islamske srednje šole, arabsko pisavo in uvedli latinico, zaprli so islamska verska sodišča, klic k molitvi je bil v turškem jeziku, ženske so dobile enake pravice kot moški in uveden je bil enostrankarski sistem (glej Pašić 2006: 19-20).

Sekularizacijo so si turški republikanci razlagali drugače. Mislili so, da mora država dominirati nad religijo in ne biti ločena od nje. Šele v petdesetih letih prejšnjega stoletja so bili sekularisti dovolj samozavestni, da so razpisali večstrankarske volitve. Rezultat je bila nova, milejša skupina. Uvedla je drugačen odnos do religije. Klic k molitvi je bil ponovno v arabskem jeziku, uvedli so obvezne ure religije v javnih šolah, odprli so fakultete za teologijo, pojavili so se islamski časopisi in vse več ljudi je začelo podpirati islamske politične stranke (glej Zalta 2006: 562-563).

Novo obdobje političnega islamizma se začne po letu 1980. Sprejeta so bila temeljna načela modernosti in sekularnosti družbe. Leta 1989 je bil izvoljen novi predsednik Özal, ki je pospešil program javnih del, uredil medijsko svobodo in začel z demokratizacijo države. A njegove načrte je preprečila prezgodnja smrt (glej Pašić 2006: 19-20).

»V 90-ih letih prejšnjega stoletja so državo pretresale korupcija, nestabilna politična situacija, kriminal in močna prisotnost vojske v političnem ter družbenem življenju« (Pašić 2006: 20).

Kljub agresivnemu sekularizmu pa je islam za Turke zelo pomemben. Po raziskavi »The Turks Today« se 92 % anketirancev posti v ramadanu, polovica jih moli petkrat na dan, 70 % pa si jih želi romati v Meko (glej Pašić 2006: 20). Problem islama v Turčiji je prevelik vpliv države na religijo, preveč posega vanjo, čeprav velja Turčija za sekularno državo.

Islam danes v Turčiji ni v porastu, le bolj viden je postal. Vzrok za to pa je gospodarski. Ko so se zapirali zahodnoevropski trgi delovne sile, so se Turki iz podeželja umikali proti večjim mestom in ta mesta so začela doživljati ekonomski razcvet (glej Kovač 2007: 7). »Vprašanje, na katerega trenutno ni odgovora, pa je, ali se Turčija res islamizira ali pa se njen do nedavno reven in neizobražen večinski del prebivalstva počasi modernizira« (Kovač 2007: 7).

Leta 2002 je na parlamentarnih volitvah slavila Stranka pravice in napredka. Njen vodja Erdogan se je izkazal za zelo demokratičnega in je bil za vključitev Turčije v Evropsko Unijo. Dosegel je ukinitve smrtne kazni, vojaških sodišč, omejitve svobode govora (glej Pašić 2006: 19-20). Aprila 2007 je nominiral zunanjega ministra Abdullah Gül, prav tako islamista, za glavnega kandidata za predsednika. Pred tem je bila vojska vedno branilec sekularne države. Gül ni osvojil potrebne dvo tretinjske večine v parlamentu. Mnogi sekularisti v parlamentu so bojkotirali volitve (glej internet 7). Zdajšnji predsednik Sezer je z vetom preprečil sprejem

zakona, ki določa, da predsednika države na volitvah izbira ljudstvo. Na tak način bi najverjetneje zmagal Gül. Mnogi so prepričani, da bi povzročil islamizacijo države. Sekularizacijo podpira Sezer, vojska, opozicija in vrhovni sodniki (glej internet 21). Konec avgusta 2007 pa je bil Abdullah Gül v turškem parlamentu izvoljen za predsednika države in tako je postal prvi predsednik sodobne Turčije, ki je zaznamovan s preteklostjo političnega islama.

Delovna aktivnost:

Leta 2004 je bila ekonomska aktivnost žensk 27,8 %, moških pa 77 %. Zaslužile so 4.038 USD, moški pa 11.408 USD. Ženske zaslužijo 35 % moške plače. V obdobju 1995-2003 jih je bilo 56 % zaposlenih v kmetijstvu (moških 24 %), 15 % v industriji (28 % moških) in 29 % v storitvah (moških 48 %). Ženske opravljajo tudi večino družinskega oziroma gospodinjskega dela, kar 67 %. V letu 2004 je bilo 7 % žensk zaposlenih v zakonodajnih, višjih in menedžerskih poklicih ter 31 % v poklicnih in tehničnih zaposlitvah (glej internet 20).

Ženske so danes še vedno izpostavljene diskriminaciji, predvsem zaradi pomanjkanja izobrazbe in njihove večje nepismenosti, ki je zlasti problem na jugovzhodu države. Pod 25 % žensk je na trgu delovne sile (glej internet 2).

Od skupno 21 milijonov delovne populacije je 9 milijonov žensk. Največji je njihov delež v kmetijstvu, čeprav mnoge delajo to delo le kot dopolnilno gospodinjsko delo in ne za preživetje. V urbanih delih imajo pomembnejšo vlog predvsem v javnem in privatnem sektorju, umetnosti in znanosti. Danes so bančnice, doktorice, pravnice, sodnice, vojakinje, ministrice itd. Dve tretjini zdravstvenega osebja (doktorji, farmacevti), eno četrtno pravnikov in eno tretjino bančnega osebja predstavljajo ženske (glej internet 3).

Izobrazba:

Po podatkih za leto 2004 je pismenih 87,4 % prebivalcev, od tega 79,6 % žensk in 95,3 % moških. V starosti od 15 do 24 let pa 93,3 % žensk in 95,3 % moških. Kar ena tretjina žensk je nepismenih, kar seveda vpliva na njihovo zaposlenost. V vsaj na eno stopnjo izobraževanja je vpisanih 63 % žensk in 75 % moških. V osnovne šole je vpisanih 87 % žensk (91 % moških), za srednje šole ni podatkov, na univerzah in višjih šolah pa je 24 % ženske populacije in 32 % moške (glej internet 20). Neenakost med spoloma v izobraževanju vpliva

na možnosti zaposlovanja žensk, kar dokazuje nizka zastopanost na trgu dela (okrog 25 %), čeprav v zadnjih letih močno narašča delež žensk v višjem izobraževanju.

Zdravje:

Pričakovana življenjska doba (obdobje 2000-2005) znaša 68,6 let, za ženske 71,3 let in moške 66,6 let. Rodnost je 2,5 otrok na mater. Umrljivost dojenčkov (na 1000 rojstev) je leta 2004 bila 28, umrljivost mater (na 100.000 rojstev) pa 130 (glej internet 20). To so dokaj velike številke, kar seveda povzroča skrbi, kljub temu, da se povečuje emocionalna, socialna in fizična pomoč nosečnicam. V ruralnih predelih so pri porodu prisotne babice, v velikih mestih pa ženske rojevajo v bolnišnicah (glej internet 3).

Družbeni položaj:

»Turčija je zanimiv primer, gledano s strani položaja žensk, ker je država, na katero imajo vpliv vse kontradikcije globalizacije in tradicije« (internet 4).

Vse od leta 1923 imajo ženske enakovreden status z nasprotnim spolom, vsaj po zakonu. Vendar pa je tamkajšnjo družbo opredeljevala šariat in tradicija. A kljub temu je Turčija imela mnogo let prej vrhovno sodnico in premierko kot ZDA. Na ta položaj pa lahko ženska v »demokracijskih državah« še upajo. Tudi tu so nekoč veljale tradicionalne vloge: glavni je bil mož, žena pa odgovorna za hišo in otroke. Atatürkove reforme so izboljšale položaj žensk. Prepovedal je zakrivanje, uveljavil civilno poroko in možnost ločitve. Turkinje so dobile volilno pravico in možnost dedovanja (glej Vistrovski 2007: 24-27).

Leta 1926 je bil sprejet nov zakon, ki je spremenil družinsko strukturo. Poligamija je bila prepovedana, oba, tako oče kot mati, sta sedaj odgovorna za razvezo in skrbništvo nad otroki. Minimalna starost ob poroki znaša 15 let za ženske in 17 let za moške. Pod islamskim zakonom je bilo pričanje dveh žensk enakovredno pričanju enega moškega, sedaj je to razmerje ena proti ena. S sekularizacijo šolskega sistema sta si oba spola enakovredna, ruto tako ni več obvezna (glej internet 3). Toda v Turčiji vlada kontrast, na eni strani islamska oprava, na drugi pa najnovejša zahodna moda. Kar 62 % Turkinj nosi ruto, čeprav je ta prepovedana v javnih ustanovah. Leta 2005 so zagovorniki ruto doživeli poraz na Evropskem sodišču za človekove pravice, ko študentki, ki je nosila ruto niso dovolili študirati na Istanbulske univerzi. Sodniki so to obrazložili s sekularno turško ustavo in versko

enakopravnostjo. Tako se lahko mlade Turkinje, ki se nočejo odreči svojemu verskemu prepričanju, šolajo le na tujih univerzah (glej Kovač 2007: 7).

Čeprav so danes moški in ženske enaki pred zakonom, pa se na moške gleda z večjim spoštovanjem, predvsem v smislu odgovornosti in odraslosti, ženskam pa se izkazuje spoštovanje glede delovnih pogojev. Islam igra pomembno vlogo v življenju žensk, spoštuje se načela zakona in ženska je uslužna moškemu. Tudi če si danes ženska, ki živiš v velemestu in si finančno neodvisna, pa je življenje še vedno omejeno z navadami tradicionalnega življenja.

V 80. letih se je začela pomembna faza feminizma, ki je bila navdihnjena s strani žensk, ki so govorile zase. Začele so se zavedati svojega telesa in fizičnih potreb. Feminizem je spremenil podobo zakrite, ne-sekularne Turkinje (glej internet 3).

Danes je kar 58 % žensk žrtev nasilja, a je zaradi tradicije in običajev težko dobiti realni procent. Patriarhalna tradicija vlada turški družbi, čeprav imajo ženske enake pravice vse od leta 1923 (glej internet 24). Za svoj vstop v Evropsko Unijo bi morala Turčija pravice žensk postaviti v svoje ospredje! V jugovzhodnem delu države mnogo rojstev deklic sploh ne prijavijo in s tem je onemogočen boj proti prisilnim porokam in zločinom zaradi časti, saj te žrtve uradno nimajo identitete. Vse novorojene otroke bi morali vpisati v matično knjigo (glej internet 2).

Volilno pravico na lokalni ravni so Turkinje dobile že leta 1930, na državni ravni pa štiri leta kasneje. Za tisti čas so bile veliko pred zahodno Evropo (v Franciji so dobile volilno pravico leta 1944). Na volitvah leta 1937 je bilo 18 žensk (4,5 %) v parlamentu, danes je ta delež nižji (glej internet 3).

10.2.3 Indonezija

Splošni podatki:

Je največja otoška država na svetu, ki šteje približno 14.000 otokov in je tako s skoraj 250 milijoni prebivalcev četrta država na svetu. Je sociokulturno raznolika država: vse od plemen, kmetov in izobražencev. Tu živi 88,5 % muslimanov. Je dokaj sekularna država z visoko stopnjo verske tolerance (glej Zohair 2006: 137-140).

»Prevladujoča muslimanska religija je bila vedno vir možnih konfliktnih situacij v Indoneziji, saj je le težko pristati na nevmešavanje v civilno družbo in državo« (Ferfila 2003: 226). V Indoneziji živi približno 300 etničnih skupin, ki govorijo več kot 200 jezikov.

Kot je razvidno iz HDR spada Indonezija po kazalcih HDI med srednje razvite glede človekovega razvoja in napredka (108. mesto). Vrednost HDI znaša 0,711, vrednost GDI pa 0,704 (81. mesto). Razlika med HDI in GDI je nič, kar pomeni, da so v državi ni razlik med spoloma glede uživanja osnovnih človeških virov (glej internet 20).

Politična ureditev:

Decembra 1949 je postala samostojna republika, vendar je imela vojska vse do leta 1998 odločilno politično in družbeno vlogo. Do takrat je bil namreč na oblasti general Suharto. Ta je uvedel »Novi red«, s katerim je ustavil gospodarsko propadanje in uredil državne finance. Kljub temu se je povečalo število revnega sloja. Skušali so omejevati rast prebivalstva, leta 1976 so uvedli brezplačno kontracepcijo. Vladavina Suharta je pomenila tudi naraščajočo moč islama oziroma povezovanje islama in državnega upravljanja (Ferfila 2003). »Vera tako ni zgolj stvar osebnega prepričanja in izbire, marveč tudi vlade. Indonezijska politika je nekonfesionalna in utemeljena na državni religiji, vendar tudi ni sekularna v zahodnem pomenu besede. Prvo od načel indonezijske ideološke ustanovne listine - pancasila je namreč utemeljenost na monoteizmu ali veri v enega boga« (Ferfila 2003: 264).

Leta 1998 je moral Suharto odstopiti in sledilo je obdobje socialnih in drugih sporov, vendar je Indoneziji uspelo obdržati na novo pridobljeno demokratično ureditev. Izvedene so bile prve demokratične volitve, na katerih je zmagala stranka Nacionalnega prebujanja z Abdurrhmanom Wahidom na čelu, ki pa je bil z mesta predsednika odstavljen leta 2001 in na njegovo mesto je prišla Megawati Sukarnoputri. Sestavila je novo vlado v kateri so bili le štirje bivši generali in veliko več neprofesionalnih politikov. Ena izmed njenih glavnih nalog je bila razreševanje verskih spopadov med kristjani in muslimani po državi (Ferfila 2003). »Pogosti nasilni procesi demokratizacije po padcu Suharta, kombinirani z gospodarskimi krizami in širokim ljudskim nezadovoljstvom s političnimi elitami, pa so prispevali k nastajanju radikalnih islamskih skupin, od katerih nekatere propagirajo tudi nasilje kot orodje za dosego muslimanske države« (Ferfila 2003: 243). Leta 2004 je bila Megawati poražena s strani upokojenega generala Susilo Bambang Yudhoyono, ki je bil izvoljen direktno od volilcev (glej Zohair 2005: 137-140).

Delovna aktivnost:

Skoraj 10 let po ekonomski krizi konec 90. let je ekonomija finančno stabilna, toda še vedno se pojavljajo problemi z brezposelnostjo, ranljivim bančnim sektorjem in nezadostno javno strukturo (glej internet 16).

Še v Suhartovem režimu, leta 1995 so 40 % delovne sile predstavljale ženske. V razvitih družbah je bil ta delež 42 %, v deželah v razvoju (mednje sodi tudi Indonezija) pa 38 %. Leta 2004 je bila ekonomska aktivnost žensk 50,7 %, moških pa 84,5 % (glej internet 20).

Prisotna je diskriminacija žensk. V 90. letih so zaslužile samo 38 % narodnega dohodka, imele nižjo stopnjo pismenost (ženske 77 %, moški 89 %) in nižjo vključenost v izobraževalne procese (ženske 58 %, moški 64 %). Eno tretjino zaposlenih v javni upravi so predstavljale ženske. Veliko je bilo učiteljic in medicinskih sester. Imele so pravico do dveh dni plačane odsotnosti zaradi menstruacije in plačan porodniški dopust (en mesec pred in dva meseca po porodu). Malo jih je bilo zaposlenih na višjih položajih (glej Ferfila 2003: 257-260).

Tudi danes delajo predvsem v storitvenem sektorju, kar jih postavlja na slabši položaj. So v šolstvu, zdravstvu, kar kaže na patriarhalnost družbe in na žensko vlogo v družinski sferi in to se odraža tudi v poklicu. Visoka zastopanost žensk v poklicih, ki so slabo plačani in nizka zastopanost na višjih delovnih mestih. Tudi njihova plača predstavlja 45 % moške. V letu 2004 je bila plača ženske 2.257 USD, moškega pa 4.963 USD (glej internet 20).

Procent žensk, ki delajo v urbanih področjih (36,68 %) je manjši od tistih v ruralnih predelih (52 %). Seveda pa imajo ženske iz mest tri krat večjo možnost za šolanje in tako obstaja šibka povezava med izobrazbo in tem, da bi dela ne gospodinjska dela. Podatki iz leta 1994 kažejo, da je 36,7 % žensk, starejših od 15 let, gospodinje in le 0,40 % moških. Te ženske nimajo plače in so odvisne od moža. Veliko število otrok je ravno tako vključenih v delo. 10,07 % v starosti od 10 do 14 let jih dela, več je deklic, boljše plačo pa imajo dečki (glej internet 15).

Izobrazba:

86,8 % žensk in 94 % moških, starih nad 15 let zna brati in pisati, stopnja pismenosti v državi pa je 90,4 %. Nepismenih je 9,6 % (podatki za leto 2004) (glej internet 20).

Obvezno šolanje velja od 7. do 16. leta. Leta 2004 se je na vsaj eni od treh stopenj izobraževalo 67 % žensk in 70 % moških. 93 % žensk je vpisanih v osnovne šole (94 % moških), 57 % v srednje (57,6 % moških) in 15 % v višje šole in univerze (19 % moških). Razmerja glede udeležnosti v izobraževanje med spoloma sta si blizu, še posebej v sekundarnem oziroma srednješolskem izobraževanju. V izobrazbi je razlika med mladimi moškimi in ženskami zelo majhna, vendar pa se razlike pojavijo kasneje v zaposlitvi, karieri in političnem ter družbenem življenju (glej internet 20).

Zdravje:

Ženske najbolj ogroža smrt ob porodu. 310 žensk umre na 100.000 rojstev, visok pa je tudi delež otrok ki umrejo ob porodu (39 na 1000 rojstev), stopnja rodnosti pa je 2,4 (glej HDR). Večino porodov opravijo babice (60 %), eno tretjino medicinske sestre in le 3 % zdravniki. Vzroki za smrt nosečnic so predvsem krvavitve, infekcije ter zastrupitve, ki so povezane s higieno, prehrano, sanitarijami in zdravstvenim ozaveščanjem (glej internet 15).

Družbeni položaj:

»K veselosti in sproščenosti črnolasih in gracilnih indonezijskih žena nedvomno pripomore tudi njihov enakopraven položaj, kar v nerazvitih in muslimanskih deželah sicer ni ravno pravilo« (Ferfila 2003: 253).

Ženske ne nosijo pokrival, se ne zakrivajo in se družijo z drugimi moškimi. Tradicionalno pravo priznava ženskam pravice pri dedovanju, ločitvah in lastnini. Možje imajo le redko štiri žene, tudi dogovorjene poroke izginjajo (glej Ferfile 2003: 253-254).

Obstajata tudi dva tradicionalna ženska praznika: dan žena in Kartinijev dan. Dan žena se praznuje 22. decembra, v spomin na leto 1928, ko je bil organiziran prvi narodni kongres indonezijskih žena, ki je proglasil enakost moških in žensk v okviru liberalnega diskurza enakih socialnih pravic za vse. Feministke so skušale doseči enakost med spoloma v okviru družine. Oba praznika sta služila za opozarjanje na drugačno vlogo ženske in ne le na njeno vlogo matere in žene (glej Ferfila 2003: 258).

»Prizadevanja muslimanskih žena za svojo osvoboditev so postala simbol problematične vloge islama, saj so se ženske skušale po eni strani prilagoditi izzivom sodobnosti, pa tudi obvarovati tradicijo po drugi strani« (Ferfila 2003: 283). Postopna modernizacija in zdajšnje

Uveljavljanje demokracije je spremenilo položaj ženske v družbi. Danes zavzemajo številne javne, politične in druge vidne vloge, četudi je še vedno prisotna moška dominacija. Ženske imajo omejeno samostojnost in pričakuje se, da bodo svoje življenje podredile moškemu (glej Ferfila 2003: 283-285). Ženske po mnenju mnogih sodijo v družinsko sfero, kar je potrjeno s strani Alaha in uveljavljeno z družbenimi normami, kot na primer nosečnost, porod, vzgoja in skrb za družino.

Narašča tudi nasilje nad ženskami. 40 % jih trpi nasilje v družini, 32 % jih je žrtev posilstva. To se dogaja tako v mestih, kot v vaseh. Veliko je tudi nasilja na delovnem mestu (17 %). V porasti je trgovanje z mladimi dekletmi (glej internet 16). Povečuje se tudi število samskih žensk in vdov, ki ostanejo same na čelu gospodinjstev, za katera pa ne morejo primerno skrbeti in so zato revnejša (glej internet 17).

Ženske so volilno pravico dobile leta 1945 in četudi je v obdobju 2001-2004 na predsedniškem mestu bila ženska, pa je bilo leta 2004 le 11,3 % žensk v parlamentu (glej internet 20).

10.2.4 Sudan

Splošni podatki:

Je največja afriška država, šteje kar 40,2 milijona prebivalcev in v njej živi približno 70 % muslimanov (predvsem Suniti na severu). Obstaja več kot 500 jezikov in etničnih skupin. Urbano populacijo predstavlja 39,8 %. Je predvsem kmetijska država, severni del je bolj razvit in tu so tudi večja mesta. Spada med revnejše države, z nizkim bruto družbenim proizvodom, visoko stopnjo nepismenosti in majhno življenjsko dobo (glej Zohair 2006: 243-245).

Po podatki iz HDR 2006 se Sudan uvršča na 141. mesto glede HDI (vrednost je 0,516). To ga za las uvršča med srednje razvite države glede na človekov razvoj. Vrednost GDI pa je 0,492 (110. mesto). Razlika med HDI in GDI pa je minus tri, kar kaže na velike razlike med spoloma glede pravic in možnosti (glej internet 20).

Politična ureditev:

Vse od samostojnosti leta 1956 je imel Sudan nestabilne vlade in vojaške režime. Pod generalom Nimeiri je Sudan oblikoval fundamentalistični islamski zakon (1983). Šarija je postala državni zakon in islamizacija civilnega in družinskega zakona je postala osnovna norma. To se je razširilo po celi državi, tudi na južni, nemuslimanski del. General je to pojasnjeval s tem, da želi dvigniti vlado s knjigo (Koran). Po njegovem mnenju je bila islamska prepoved tobaka in alkohola primerna tako za muslimane kot ne muslimane. Uvedli so islamske banke in zavarovalnice. Nimeiri je reorganiziral administracijo v več regij, a so se na jugu uprli in prišlo je do državljanske vojne, ki je trajala do leta 2004. Leta 1989 je Omer al-Bashir izvedel vojaški udar in oblikoval močno islamsko državo. Sprejeli so arabski jezik na univerzah in islamizacija se je pospešeno nadaljevala. Danes je na oblasti fundamentalistični islamski vojaški režim, ki si hoče podrediti etnično različni jug (glej Fluehr-Lobban 2005: 262-265). Vojna je uničila naravne in finančne vire ter povzročila socialno in politično nestabilnost. Od leta 1983 je umrlo 2,9 milijonov ljudi. Liberalizacija in privatizacija so imele negativen učinek na ekonomijo in položaj ljudi (glej internet 18).

Delovna aktivnost:

Delovna aktivnost žensk je leta 2004 znašala 23,7 %, moških pa 71,8 %. Ženska je zaslužila 778 USD, moški pa 3.105 USD (glej internet 20). Stopnja nezaposlenosti je 18,7 %, nizka pa je zato, ker večino delovne sile predstavljajo kmetje. Ženske so aktivne v izobraževanju, zdravstvu, komerciali, komunikacijskih in vladnih sektorjih. Toda vse od utrditve političnega islama, poročene ženske potrebujejo dovoljenje moža, da lahko delajo izven doma (glej Fluehr-Lobban, 2005: 274-275).

Takoj po neodvisnosti so se ženske najprej zaposlovale kot učiteljice in medicinske sestre, nato pa je naraslo število zdravnic, odvetnic in sodnic. V nasprotju z drugimi islamskimi državami je Sudan imenoval sodnico že v 60. letih prejšnjega stoletja (glej Fluehr-Lobban 2005: 275). Civilna vojna med leti 1983 in 2004 je dala veliko število beguncev, mnogo moških je bilo pobitih in na čelu družine oziroma gospodinjev so prišle ženske. Posledica tega je tudi, da veliko število otrok opusti šolanje in se zaposli.

Izobrazba:

S 65,4 % nepismenih žensk spada Sudan na prvo mesto na svetu, čeprav pismenost na splošno v državi narašča. A verjetno je razlog za večjo nepismenost žensk patriarhalna tradicija glede izobraževanja žensk in dominacija kmetijstva kot vodilne panoge v državi. V 90. letih so za

šole in izobraževanje ljudi dajali le 1,4 % BDP, za vojsko pa 2,5 %. Res pa je, da je državljanska vojna uničila mnogo šol, pa tudi same šole, šolski sistemi in potrebščine so neprimerne (glej Fluehr-Lobban 2005: 275).

34 % žensk in 39 % moških se izobražuje na vsaj eni izmed treh stopenj (podatki za leto 2004), skupni procent teh, ki so vpisani v šole pa je 37. To je dokaj nizko, kar pa je seveda posledica kmetijske panoge, patriarhalnosti in vojne. 39 % žensk obiskuje oziroma je vpisanih v osnovne šole (moških je 47 %) in 6 % v višje šole (moških je 6,5 %) (glej internet 20). Za srednje šole ni podatkov, ampak se na tej stopnji ženske izobražujejo za učiteljice in medicinske sestre. Odpira se vse več novih univerz. Ahfad Universtiy for Women v Omdurmanu je bila ena izmed prvih izobraževalnih institucij v Afriki v 70. letih (glej Fluehr-Lobban 2005: 276).

Prebivalstvo Sudana je dokaj mlado. Pismenost žensk (v starosti od 15 do 24 let) znaša 71,4 %, moških pa 85 %. Mnogo otrok opusti šolanje in se zaposli za priložnostna dela, da lahko oskrbujejo družino. Med leti 1996-1999 je 53,6 % učencev končalo šolo (glej internet 18).

Zdravje:

Pričakovana življenjska doba znaša 56,5 let, za moške 55,1 let in ženske 58 let, podatki pa so za leto 2004 (glej internet 20). Življenjska doba ni mnogo narasla od Sudanske neodvisnosti. To je predvsem posledica državljanske vojne, statusa ne-razvite države, nizkega življenjskega standarda in slabe zdravstvene oskrbe (glej Fluehr-Lobban 2005: 267). Rodnost je 4,4 otrok na eno žensko, umrljivost nosečnic (1990-2004) je 550 na 100.000 rojstev in umrljivost dojenčkov (l. 2004) pa 63 na 1000 rojstev (glej internet 20). Umrljivost dojenčkov in visoka rodnost odražata agraren vzorec družinskega življenja s slabo zdravstveno oskrbo, zlasti v ruralnih območjih in pojav beguncev v mestih. Kontracepcija je na voljo v mestih in predmestjih, ampak na severu (muslimanski del) ni dovoljena samskim ženskam, saj to določa islamski zakon in vera. V letih 1998-2000 je bilo 21 % ljudi podhranjenih, veliko jih oboleva za malarijo (13.934 na 100.000 ljudi) in aidsom (2,6 % leta 2004), čeprav spada Sudan med najmanj okužena območja v Afrika (glej Fluehr-Lobban 2005: 267-268).

Družbeni položaj:

Politična in človeška kriza v 20. stoletju je bila rezultat kolonializma, civilne vojne in islamske politike, ki je zadevala ženske. Veliko je begunk ali pa živijo ugrabljene v centrih s

svojimi otroki (predvsem ženske iz juga). Mnoge pa so ostale same in so sedaj glava družine (glej Fluehr-Lobban 2005: 262-265). Čeprav so enake pravice žensk zaščitene z ustavo, pa to v praksi še zdaleč ni tako. So slabše plačane, imajo slabši delovni položaj, imajo nižjo udeležbo v izobraževalnem procesu in odvija se nasilje nad njimi.

Ženske v Sudanu trpijo. Ne potujejo same, so odstranjene iz javnega življenja in brez izobrazbe. Zlasti ne-muslimanke so žrtve lokalnih policij (glej Spencer 2007: 153-160). Položaj žensk je povezan z islamskim zakonom (šarija). Ženska je poznana kot hči svojega očeta, po njem ima dedne pravice ter ob poroki ne prevzame moževega imena in niti njeni otroci po njej. Moški ima lahko več žena in otrok, čeprav izobraženci vidijo poligamijo kot zastarelo tradicijo in to počasi opuščajo. Mnogo zakonov je še vedno sklenjenih vnaprej (glej Fluehr-Lobban 2005: 268-269).

Volilno pravico so dobile leta 1964. Fatma Ahmed Ibrahim je bila leta 1964 kot prva ženska izvoljena v parlament (glej Fluehr-Lobban 2005: 277). V letu 2005 jih je 13,6 % bilo v parlamentu (glej internet 20).

10.3 Krščanske države

Tudi tu sem države uvrstila glede vrednosti HDI. Vrednosti se med seboj razlikujejo. Večina krščanskih držav se nahaja v visoko in srednjem razvitem indeksu HDI, za razliko od islamskih, ki jih je najmanj v višjem rangi ter enakomerno zastopanih v ostalih dveh rangih. Med krščanskimi državami v najvišjem rangi ni opaziti večjih odstopanj, te se pojavijo šele pri manj razvitih.

10.3.1 Združene države Amerike

Splošni podatki:

Glede na HDI (vrednost 0,948) in GDI (vrednost 0,946) se uvršča na 8. mesto, po GEM pa na 12. mesto (vrednost 0,808). Razlika med HDI in GDI je ena, to pomeni, da obstajajo manjše razlike med spoloma glede uživanja osnovnih človekovih virov (glej internet 20).

ZDA štejejo 300 milijonov prebivalcev, od tega je 80,5 % urbane populacije. So visoko razvita in hkrati institucionalno izrazito sekularizirana država, z dokaj vernim prebivalstvom.

52 % je protestantov, 24 % katolikov in en procent muslimanov. So kulturno in etnično raznolike, prebivalstvo sestavljajo belci, latino-američani in afro-američani (glej internet 8).

Politična ureditev:

ZDA so zvezna federalna republika, s 50 zveznimi državami. Predsednik je voljen za 4 leta in je lahko le enkrat ponovno izvoljen. So ena izmed bogatejših držav z dobro razvitim gospodarstvom in ekonomijo.

Delovna aktivnost:

Leta 2004 je bila ekonomska aktivnost žensk 59,6 %, moških pa 73 %. 1 % žensk je bilo za obdobje 1995-2003 zaposlen v kmetijstvu, 12 % v industriji in 87 % v storitvenem sektorju. Leta 2004 je bilo 55 % žensk v poklicnih (profesionalnih) in tehničnih panogah in 42 % v zakonodajnih in menedžerskih poslih. Njihov zaslužek je leta 2004 znašal 30.581 USD, moških pa 49.075 (glej internet 20). Od leta 1920 se povečuje delež zaposlenih žensk, kar je posledica podaljšanega šolanja, kasnejših porok in odlašanja z materinstvom (glej Khoury 2005: 338-339).

Ženske so na manj plačanih delovnih mestih, prevladujejo v storitvenem sektorju (tajnice, komercialistke), veliko se jih zaposluje za polovični delovni čas, kar seveda prinaša finančno negotovost, po drugi strani pa je take vrste delo boljše za delodajalce, ker je cenejše (delodajalec se izogne plačilu za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje itd.) (glej Khoury 2005: 340). Ženske tudi zaostajajo za moškimi na političnem, akademskem, vladnem in znanstvenem področju. Plače žal ne naraščajo, kar povečuje revščino. Prisotna je rasna diskriminacija glede plač, saj ne-belke opravljajo slabše plačana dela.

Izobrazba:

93 % celotne populacije se izobražuje. 91 % žensk obiskuje osnovne šole (94 % moških), srednje šole obiskuje 91 % žensk (89 % moških) in 96 % je vpisanih v višje šole in univerze (70 % moških). Pismenost je 97 % (leta 2004) (glej internet 8).

Leta 1940 je manj kot polovica celotne populacije zaključila osnovnošolsko izobraževanje, 6 % moških in 4 % žensk je zaključilo univerzitetno izobraževanje. Danes se znižuje delež tistih ki ne končajo osnovne šole in povečuje delež tistih, ki imajo srednješolsko izobrazbo (glej

Khoury 2005: 342-246). Veliko jih opusti šolanje in se znajdejo med nezaposlenimi, tolpami, odvisniki in zaporniki (glej internet 19).

Zdravje:

ZDA so edina bogata država, ki nima javnega ukrepa za univerzalno zdravstveno oskrbo. Več kot ena tretjina revnih družin nima zdravstvenega zavarovanja in si tako ne more privoščiti zdravstvene nege (glej internet 19). Leta 1993 so končno sprejeli zakon, ki dovoljuje tri mesece prekinitve dela za družinske obveznosti (na primer zaradi rojstva), ne da bi izgubil službo. Zmanjšuje se umrljivost nosečnic, 8 jih umre na 100.000 rojstev (leta 2000), leta 1920 je bila ta številka 80. Zmanjševanje je posledica boljše medicinske tehnologije, novih oblik zdravljenja, boljše predporodne oskrbe. Niža se tudi umrljivost dojenčkov, 7 na 1000 rojstev (leta 2004) (glej Khoury 2005: 331-333). Življenjska doba žensk je 80,2, moških pa 74,2 let. Opazen je razkorak med moškimi in ženskami, iz 2,2 let (l.1991) na 5,6 let (l.2000).

Danes 63 % deklet uporablja kontracepcijo, leta 1991 le 46 %. Konec leta 2002 je 384.906 ljudi imelo aids. Do leta 2003 je zaradi te bolezni umrlo 76.507 žensk (glej Khoury 2005: 334-335).

Družbeni položaj:

Ženske v ZDA so prehodile trnovo pot v boju za svojo ekonomsko enakost. Danes imajo boljše možnosti za izobraževanje in zaposlovanje, vendar morajo še vedno doseči ekonomsko, družbeno in politično enakost z moškimi. Brez ekonomske odvisnosti ne bodo mogle doseči polnega političnega statusa (glej Khoury 2005: 350-351).

Volilno pravico so dobile leta 1920, leta 1965 so jo dobile še afro-američanke. Danes jih je 15 % v parlamentu. Ta delež narašča, ampak se je napredek upočasnil na državni ravni. Do zdaj ZDA še niso imele ženske predsednice ali podpredsednice (glej Khoury 2005: 348).

V 50. letih se je starost ob poroki zniževala (iz 21,9 na 20,3 let za ženske in iz 25,9 na 22,8 let za moške). Med leti 1960 in 2000 pa naraščala (na 25,1 za ženske in 26,8 let za moške). To je povezano z velikim deležem žensk, ki končajo višje izobraževanje. Veliko je tudi nasilja nad ženskami, mnoge med njimi se znajdejo v zaporih, veliko pa jih živi v revščini, še posebno hudo je samskim materam in ne-belkam (glej Khoury 2005: 335-336).

10.3.2 Slovenija

Splošni podatki:

Slovenija je narodnostno dokaj homogena, večino prebivalstva sestavljajo Slovenci. S 2.010.347 prebivalci sodi med manjše države v Evropi tako glede števila ljudi kot površine. Prevladuje krščanska vera z 58 % katolikov, 2 % je pravoslavcev in 1 % drugih kristjanov. Muslimanov je približno 2 % (glej internet 6).

Po HDI se Slovenija uvršča na 27. mesto (vrednost 0,910), spada med visoko razvite države glede človekovega razvoja, po GDI pa na 24. mesto (vrednost 0,908). Po GEM se uvršča na 32. mesto (vrednost 0,603). Razlika med HDI in GDI je ena, kar nakazuje na manjše razlike med spoloma glede dostopa do človeških virov in uživanja pravic (glej internet 20). Med vsemi tranzicijskimi državami dosega Slovenija najvišje rezultate, najbližje ji je Češka. Vrednosti GDI in HDI se ne razlikujeta veliko, le za 0,002. Skoraj enaka vrednost teh dveh indeksov je posledica visoke stopnje vključenosti žensk v vse tri ravni izobraževanja ter njihovega dokaj visokega dohodka (glej Hanžek idr. 2000: 173).

Politična ureditev:

Po ustavni definiciji je Republika Slovenija demokratična, pravna in socialna država, stanja v družbi pa se seveda ne da opisati na tako enostaven način. Na nekaterih področjih se proklamirana etična in pravna načela uveljavljajo bolj, na drugih pa je tradicionalno razumevanje človekovih pravic kot pravic moških («droits de l'homme») še vedno v ospredju. V Sloveniji se slednje najbolj potrjuje na zastopanosti žensk v političnih telesih in na drugih visokih položajih (Kozmik in Jeram 1997: 11).

Leta 1991 je Slovenija postala samostojna država. Na začetku se je soočala s hudimi posledicami bivše jugoslovanske ekonomske politike, katere krizo je odpravljala z lastninskim preoblikovanjem, odpravo hiperinflacije in drugih posledic razpada nekdanje Jugoslavije. Slovenija je tako v kratkem času dosegla ekonomsko stabilnost in uveljavila stabilno tržno gospodarstvo (glej Neubauer 1997: 28). Leta 1990 so bile prve demokratične volitve. Sedaj Sloveniji predseduje Janez Drnovšek, imamo večstrankarski sistem. Maja 2004 smo vstopili v Evropsko Unijo, 1. januarja 2007 pa sprejeli skupno evropsko denarno valuto- euro.

Delovna aktivnost:

»Med področji, kjer se ženske najpogosteje srečujejo z diskriminacijo, seveda večinoma prikrito, je zanesljivo zaposlovanje« (Neubauer 1997: 34).

Ekonomska aktivnost žensk je v letu 2004 znašala 53,4 %, moških pa 66,75 %. Za obdobje 1995-2003 je bilo 10 % žensk zaposlenih v kmetijstvu, 29 % v industriji (moških 46 %), 61 % v storitvenih dejavnostih (moških 43 %). Na vodstvenih položajih jih je bilo leta 2004 34 %, v tehničnih poklicih pa 57 % (glej internet 20). Delež zaposlenih narašča že celo prejšnje stoletje, v 50. letih je bilo aktivnih 32,3 %, v 80. letih pa 40 % žensk (glej Neubauer 1997: 34). Tudi pri nas opazamo večinsko udeležbo žensk v nekaterih poklicih, kot so zdravstvo in socialno varstvo (82 %), gostinstvo in turizem (68 %), izobraževanje, znanost, kultura (67 %) ter trgovinske dejavnosti (61 %). Veliko je uradnic in prodajalk (glej Neubauer 1997: 34).

Opazen je porast brezposelnosti. Konec leta 2006 je bilo 54,4 % žensk brez službe, najvišja je brezposelnost v starostni skupini 15-24 let. 4 % brezposelnih žensk najde novo delo v enem mesecu, 30 % pa v dveh letih in več. Med iskalci prve zaposlitve prevladujejo ženske, pri iskanju zaposlitve se srečujejo s težavami predvsem zaradi materinstva. V letu 2004 so imele ženske v povprečju 93 % povprečne mesečne bruto plače moških. Med industrijskimi, strojnimi delavci je največja razlika med plačo moških in žensk, ženske dosegajo samo 75 % plače moških. Najmanjša razlika pa je v uradniških poklicih. Višjo plačo, za 18 % pa imajo ženske v gradbeništvu, kjer je že tradicionalno zaposlenih manj žensk, a večinoma opravljajo pisarniška in nadzorna dela za katere se zahteva višja izobrazba (glej internet 22).

Izobrazba:

Vse od 2. svetovne vojne se je izobraževalna raven žensk dvigovala enako kot raven moških. Danes nepismenosti v Sloveniji ni, leta 19991 so zabeležili 0,4 %. Beleži se tudi visok vpis na vse tri ravni izobraževanja.

Osnovnošolsko izobraževanje traja 9 let in je obvezno. Leta 2005 je imelo 27,6 % žensk osnovnošolsko in 24,7 % srednjo strokovno izobrazbo. Tu zaostajajo za moškimi. Prednjačijo pa pri srednješolski splošni izobrazbi, višji in univerzitetni izobrazbi. Večji je le delež moških na podiplomskem študiju. Tudi v starosti 25-44 let je bilo dvakrat več žensk, ki so končale dodiplomsko in podiplomsko izobraževanje (glej internet 22).

Zdravje:

Pričakovana življenjska doba za ženske je 80,2 let in 72,9 let za moške (podatki za leto 2004). Stopnja rodnosti je za obdobje 2000-2005 znašala 1,2 otrok na eno mater, v obdobju 1970-1975 pa 2,2 (glej internet 20). To je posledica predvsem podaljšanega šolanja in odlašanja z materinstvom. Obvezno zdravstveno zavarovanje zagotavlja brezplačne storitve v zvezi s svetovanjem pri načrtovanju družine, kontracepcije, nosečnosti in poroda (glej Neubauer 1997: 37). Temu gre posledično pripisati tudi nizko umrljivost nosečnic in dojenčkov. Na 1000 rojstev umrejo 4 dojenčki (glej internet 20).

Najpogostejše bolezni žensk v starosti do 40 let so bolezni žolčnika in gibal, kar ima za posledico kronično obolenje in prezgodnjo invalidnost. Najpogostejši vzrok smrti pri ženskah, mlajših od 65 let pa sta rak materničnega vratu in rak dojke, ter bolezni srca in ožilja (glej Neubauer 1997: 36).

Družbeni položaj:

Ženska v Sloveniji je v povprečju 3,3 leta starejša od moškega in ima daljšo življenjsko dobo. Največ žensk je poročenih (52,6 % starejših od 15 let), 30 % je samskih in 12,4 % ovdovelih in 5 % razvezanih. Pod pragom revščine je več žensk (glej internet 22). Danes imajo relativno enake zaposlitvene možnosti, visok je delež izobraženk.

Opazen je trend spreminjanja tipa družinske strukture, naraščanja zunajzakonskih rojstev, večje starosti žensk ob porodu, upadanja zakonskih zvez itd. Ženske so tako kot povsod po svetu dvojno obremenjene, še vedno opravljajo večino družinskega dela. Porodniški dopust traja 105 dni, dopust za nego in varstvo otroka pa 260 dni. Denarno nadomestilo je 100 % osnovne plače.

Volilno pravico ima 52,5 % žensk, le-to pa so dobile leta 1946. Danes jih je v državnem zboru 12,2 %. Na državnozbornih volitvah leta 2004 je bilo na kandidatnih listah 24,9 % žensk (glej internet 22). Govorimo o zastopljenosti žensk v slovenski politiki, tudi glede županij. Do leta 1998 je bilo le 5 županij (od 147 občin) (glej Hanžek idr. 2000: 178).

10.3.3 Kolumbija

Splošni podatki:

Leži na severozahodni obali Južne Amerike, s 439.737 kvadratnimi metri površine. Kolonizirali so jo Španci in jo poimenovali »Nova Granada«, po osamosvojitvi (leta 1870) pa se je preimenovala v Kolumbijo. Je katoliška država (90 %), etnično in kulturno raznolika, kar velja tudi sicer za vso Južno Ameriko. Šteje okrog 43 milijonov prebivalcev, od tega jih 74 % živi v urbanih predelih (glej Garces de Eder in Marulanda Herran 2005: 133).

Tako po vrednosti HDI (0,790; 70. mesto) kot tudi po vrednosti GDI (vrednost 0,787; 56. mesto) spada med srednje razvite države. Vrednost GEM je 0,506 (51. mesto) (glej internet 20). Te vrednosti se znižujejo. Leta 1997 je glede na HDI dosegala 47. mesto, glede na GDI pa 40. mesto (glej internet 14). Razlika med GDI in HDI je ena, kar pomeni, da so prisotne manjše razlike med spoloma (glej internet 20).

Politična ureditev:

Kolumbija ima eno izmed najstarejših oblik demokracije v Latinski Ameriki. Toda vse to »kvari« stalno nasilje, ki vpliva na družbo, politiko in ekonomijo. Vse od leta 1960 pa do danes je mamilarška vojna povzročila strah, teror in smrt. Narašča revščina in socialna nepravilnost. V 70. in 80. letih prejšnjega stoletja je postala center za prepovedane droge. Proizvaja 75 % kokaina na svetu (glej Garces de Eder in Marulanda Herran 2005: 134).

Delovna aktivnost:

Ženske so bile nekoč obravnavane le v družinski sferi, tudi danes jih spolna delitev dela zavezuje večinoma na dom, kljub vsem njihovim bojem za politične, ekonomske in družbene pravice. Delo žensk je manj cenjeno in včasih povsem ignorirano. Danes mnoge opravljajo tradicionalno moške poklice, a vseeno jih je najvišji delež med učiteljicami (glej Garces de Eder in Marulanda Herran 2005: 145).

Po podatkih HDR je bilo leta 2004 ekonomsko aktivnih 60,5 % žensk in 80,7 % moških. 35 % žensk je zaposlenih na vodstvenih in menedžerskih položajih, 50 % pa v tehničnih poklicih. Za obdobje 1995-2003 jih je 7 % bilo zaposlenih v kmetijstvu, 17 % v industriji in 76 % v storitvenem sektorju. Leta 2004 so zaslužile 6.004 UDS, moški pa 10.447 (glej internet 20).

Ekonomska udeležba žensk na trgu dela narašča, a je delež žensk vseeno neznatno napram moški populaciji, čeprav je v starostni skupini, ki je zmožna delati (25-60 let) večje število

žensk. Moški prevladujejo v kmetijstvu in težki industriji, ženske v tekstilni industriji in komerciali. Povečuje se brezposelnost (glej Garces de Eder in Marulanda Herran 2005: 146).

Izobrazba:

»V današnji Kolumbiji sta moški in ženska deležna enake izobrazbe, ni diskriminacije v dostopu do izobraževalnih možnosti« (Garces de Eder in Marulanda Herran 2005: 144).

Pismenost je od leta 1940, ko je znašala 52 %, do leta 2004 narasla na 100 %. 88 % žensk in 84 % moških se izobražuje, od tega 84 % žensk obiskuje osnovne šole. Toda veliko se jih izpiše: leta 1998 kar 18 %, v ruralnih predelih pa kar 30 %. Vse od leta 1991 je zakonsko določeno, da mora vsak otrok imeti vsaj 10 let šolanja. 58 % žensk obiskuje srednje šole in 28 % višje šole in univerze (glej internet 20). Procenti glede na spol ne odstopajo veliko, približno isti delež moških in žensk se izobražuje. Ženske so začele svoj boj za enake pravice v 30. letih prejšnjega stoletja in leta 1933 je bil sprejet zakon, ki je omogočil dostop ženskam do univerzitetne izobrazbe. Danes je na univerzah več žensk kot moških, mnogo teh šol je privatnih in tako dostopne le bogatejšim (glej internet 14).

Zdravje:

Rodnost žensk je bila leta 1950 6,7 otrok na eno mater, leta 2000 pa 2. Veliko jih danes uporablja kontracepcijo, čeprav katoliška cerkev uči drugače. Povprečna starost ob rojstvu prvega otroka je 22 let. Pričakovana življenjska doba je za ženske 74,8, za moške pa 67 let (l. 2004) (glej internet 20).

Umrljivost nosečnic na 100.000 rojstev je 71 (leta 1940 je umrlo 2198 nosečnic). Ta številka se je znižala predvsem zaradi večje ozaveščenosti žensk, saj imajo danes več znanja glede zdravstva, pa tudi večji dostop do zdravstvene oskrbe. Kljub temu je še vedno razmeroma visok delež umrlih, prav zaradi slabega dostopa do kakršnihkoli svetovanj v zvezi z rojstvom in nosečnostjo. 15 % splavov predstavlja drugi največji razlog za smrt matere. Prav tako se znižuje umrljivost dojenčkov (leta 1985 41; leta 2004 18, na 1000 rojstev) (glej Garces de Eder in Marulanda Herran 2005: 136.140).

Družbeni položaj:

Hierarhija in spolna stratifikacija so pogojene s strani mačistične filozofije, ki temelji na časti in varovanju nedolžnih mladih žensk. To vpliva na družbo, na razmerje med spoloma,

družinske strukture, izobraževanje žensk in njihove priložnosti (glej Garces de Eder in Marulanda Herran 2005: 135). Narašča revščina, ki prizadeva predvsem ženske. Revni postajajo še revnejši. Nasilje se stopnjuje. Modernizacija in razvoj sta pospešila spolno diskriminacijo (glej internet 14). Kulturni vzorci so družbeno pogojeni, zakon religije prevladuje.

Volilno pravico so dobile leta 1954, 12 % jih je danes v parlamentu (glej internet 20). Imajo zelo malo besede v politiki. Obstaja malo možnosti, da bi sprejeli zakon, ki bi favoriziral njihove pravice. Čeprav imajo civilne pravice, pa jih kultura in tradicija potiska v območje moške oskrbe (glej Garces de Eder in Marulanda Herran 2005: 149-150).

Prva feministična skupina je bila organizirana med leti 1930-1946, v času liberalne demokracije. Danes se mnogo feministk bori za pravice in potrebe žensk. Ženske se danes še vedno bojijo nastopati v javnosti in v politiki. Bojijo se, ker menijo da niso enakovredne moškim. Morajo se učiti glede pomembnosti svojih življenj, telesa in družine, udeležbe v delu, kulturi in politiki (glej Garces de Eder in Marulanda Herran 2005: 151-154).

10.4 SKLEP

S podrobnejšim opisom izbranih držav sem hotela določiti položaj žensk glede na HDI, GDI in GEM kazalce, demokracijo in sekularizacijo. Že v izračunih povprečnega GDI in GEM sem ugotovila da je položaj žensk v podobno razvitih krščanskih družbah boljši kot v podobno razvitih islamskih družbah. Vendar so pri izračunih obstajale določene omejitve (pomanjkanje podatkov za manj razvite družbe, neupoštevanje manjše razvitosti oziroma sekulariziranosti islamskih družb), kar je šlo v prid krščanskim družbam in s tem tudi večjemu številu teh držav vključenih v izračun (kar 48 krščanskih držav je v najvišjem HDI rang, islamskih le 8). Zato sem v opisu držav upoštevala tako razvitost, sekulariziranost, HDI range itd. Pokazalo se je da višji HDI rang ne pomeni tudi boljšega položaja žensk v družbi in da imajo v nekaterih sekulariziranih islamskih družbah ženske relativno ugoden položaj.

Za opis islamskih držav sem vzela Bahrajn (najvišji HDI rang), Turčijo, Indonezijo in Sudan (srednji HDI rang). Bahrajn je monarhična in nesekularizirana država, kar se seveda odraža tudi v položaju žensk. Razlika med HDI in GDI je minus tri, kar kaže, da imajo ženske

sorazmerno slabši položaj, kot je razvitost družbe. Njihova ekonomska aktivnost je 29,2 % in zaslužijo 33 % moške plače. 89 % se jih šola na vsaj eni od treh stopenj izobraževanja, največ v osnovnem in srednješolskem. Ženske so z ustavo postale enakopravne šele leta 2002. Veliko je nasilja in diskriminacije. Niso dovolj vključene v politiko, ekonomijo in izobraževanje. Religija ima velik vpliv na življenje. Za razliko od Bahrajna je Turčija relativno demokratična in izrazito sekularizirana država. Razlika med HDI in GDI je nič, kar pomeni, da sta oba spola v državi enakopravna. Vrednost GEM je 0,289, kar je nižja vrednost kot v najnižje razvitih krščanskih družbah. Indeks, ki meri moč žensk v družbi, tako ni odvisen samo od stopnje razvitost, temveč tudi od religije. Ekonomska aktivnost žensk je 27,8 %, zaslužijo pa 35 % moške plače. Zastopane so na vseh področjih dela. 63 % žensk se šola, veliko pa jih je tudi še nepismenih. Visoka je umrljivost nosečnic in novorojenčkov. Vse od leta 1923 imajo enakovreden status z moškimi, a se na slednje še vedno gleda z večjim spoštovanjem. So vključene v družbo in imajo dobre možnosti za delo in izobraževanje. Zelo zgodaj so dobile volilno pravico in premierko. Tudi Indonezija je relativno demokratična in sekularizirana država. Oba spola uživata dobre pogoje in imata enak dostop do osnovnih človeških virov. Ekonomska aktivnost žensk je 50,7 %, zaslužijo 45 % moške plače, največ pa jih je v storitvenem sektorju. 67 % se jih izobražuje. Posledica slabše zdravstvene oskrbe je višja umrljivost nosečnic. Ženske zavzemajo pomembno vlogo v družbi, a še vedno se vidi patriarhalnost. Volilno pravico se dobile leta 1945, a imajo dokaj nizek delež v parlamentu. Najnižje na lestvici HDI ranga se uvršča Sudan, kateremu vlada fundamentalistični islamski vojaški režim. Razlika med HDI in GDI je minus tri, kar kaže na velike razlike med spoloma. Ekonomska aktivnost žensk je 23,7 %, zaslužijo 25 % moške plače, aktivne pa so v izobraževanju, zdravstvu in komerciali. Izobražuje se jih 34 %. Zdravniška oskrba je slaba. Ženske imajo enake pravice zaščitene z ustavo, a v praksi to ni tako. So brez izobrazbe, odstranjene iz civilne sfere, so žrtve nasilja, slabše plačane itd.

Izbrane islamske države se glede kazalcev moderniziranosti nekoliko razlikujejo. Izstopata predvsem Turčija in Indonezija, po svoji relativni demokratičnosti in sekulariziranosti, kar seveda vpliva na enakopravnejši in boljši položaj žensk v teh dveh državah. Glede ekonomske aktivnosti, izobraževanja, zdravstvene oskrbe pa so si države med seboj dokaj podobne.

V opis krščanskih držav sem vključila Združene države Amerike (ZDA) in Slovenijo (najvišji HDI rang) ter Kolumbijo (srednji HDI rang). ZDA so demokratična republika, visoko razvite in hkrati sekularizirane. Razlika med HDI in GDI je ena, kar kaže na manjše razlike med

spoloma glede uživanja osnovnih virov. Vrednost GEM je 0,808, kar predstavlja visok delež žensk na področju gospodarske in politične participacije. Ekonomska aktivnost žensk je 59,6 %, zaslužijo pa 62 % moške plače. Izobražuje se jih 93 %. Vedno boljša medicinska tehnologija in novejša metode zdravljenja znižujejo umrljivost nosečnic in novorojenčkov. Danes so ženske relativno enake z moškimi, imajo pomembno mesto v družbi, dobre možnosti za delo in izobraževanje. Volilno pravico so dobile leta 1920. Slovenija je ravno tako demokratična republika, v kateri oba spola uživata dokaj enake možnosti (razlika med HDI in GDI je ena). GEM ima vrednost 0,603, kar predstavlja še vedno visok procent žensk v sferi politike in gospodarstva. Ekonomska aktivnost žensk je 53,4 %, zaslužek pa 61 % moške plače. Največ jih je v storitvenem sektorju. Ženske imajo enake pravice kot moški, dosegajo visoko izobrazbo, so vidne v civilni sferi, so pa nižje zastopane v politiki in na drugih visokih položajih. Demokratična država je tudi Kolumbija, a stalna nasilja vplivajo na družbo, politiko in ekonomijo. Razlika med HDI in GDI je ena, kar kaže na manjša odstopanja med spoloma glede uživanja osnovnih človeških virov. Tudi dokaj visoka vrednost GEM (0,506) kaže na enakost žensk z moškimi. Ekonomska aktivnost žensk je 69,5 %, zaslužijo 58 % moške plače, prevladujejo pa v tekstilni industriji ter komerciali. 88 % se jih izobražuje. Prisotna je visoka umrljivost nosečnic. V družbi še vedno prevladuje moška dominacija. Delo žensk je manj cenjeno.

Izbrane krščanske države so si med seboj dokaj podobne. So demokratične in sekularizirane, ženske imajo visoko stopnjo delovne aktivnosti, se izobražujejo in imajo vidno vlogo v družbi. Izjema je le Kolumbija, kjer ženske nimajo toliko možnosti za izobraževanje in napredovanje.

Večja razvitost krščanskih družb (po HDI, GDI in GEM kazalcih) se je pokazala tudi v opisu izbranih držav. Te države so demokratične, modernizirane in zato je položaj žensk v njih dober. Ekonomska aktivnost žensk v izbranih krščanskih državah je povprečno 57 %, v islamskih pa 32,8 % (najvišji delež je v Indoneziji, 50,7 %). Ženske v krščanskih državah v povprečju zaslužijo 60 % moške plače, v islamu pa 34,5 % (največ v Indoneziji, 45 %). V krščanskih državah je večji vpis v izobraževalne programe, večja pismenost. Posledica višje izobrazbe so tudi kasnejše poroke žensk in manjše število otrok na eno mater, povprečno 1,5, v islamu pa 2,9. Boljša je tudi zdravniška oskrba in pripomočki, kar znižuje umrljivost nosečnic in novorojenčkov. Ženske v krščanskih državah imajo boljše delovne možnosti in boljše pogoje za napredovanje, so finančno dokaj samostojne ter enakopravne z moškimi. Med

islamskimi državami tu izstopata Turčija in Indonezija, ki sta relativno demokratični, kar se odraža v njuni večji razvitosti in boljšem položaju žensk. Vendar so vseeno opazna odstopanja med krščanskimi in islamskimi državami, to pa zaradi večje razvitosti krščanski družb, politične ureditve, življenjskega standarda itd. Oboje, tako ženske v krščanstvu in islamu, prejemajo nižje plače in povsod se beleži nizka zastopanost v politiki. Vse doživljajo nasilje, tako psihično kot fizično. V krščanskih družbah je to bolj zabeleženo in mu je namenjena večja pozornost. V islamu pa ni tako. Ženska v islamu nasilja ne bo prijavila zaradi strahu pred morebitnimi nadaljnjimi posledicami in pa zaradi prepričanja, da je nasilje nekaj vsakdanjega. Krščanske družbe pa imajo višjo stopnjo družbene ozaveščenosti glede nasilja in se skušajo proti njemu boriti. Islamska vera ima velik vpliv na ženske in njihovo življenje, medtem ko krščanstvo ne usmerja življenja žensk v tako velikem obsegu.

11. ZAKLJUČEK

Z opisom glavnih značilnosti obeh religij, njunih svetih knjig in nauk, položajem žensk znotraj obeh, z opisom izbranih kazalcev človekovega razvoja in umestitev teh kazalcev v izbrane države, sem ugotovila, da obstaja večja možnost izbire za ženske v krščanskem svetu. Le-to je večinoma locirano na Zahodu, v modernem demokratičnem svetu: večji BDP, boljši HDI kazalci, višji dohodek, stabilne politične razmere itd. Kar posledično pomeni boljše pogoje za življenje.

Obe veri učita, da naj bo ženska poslušna in podrejena moškemu in poudarjata vlogo matere in gospodinje. Obe veri sta ob svojem pojavu prinesli korak k enakopravnosti spolov, čeprav sta notranje protislovni. V teoriji učita enakost z moškimi in nepodrejenost žensk, a v praksi je drugače. Opisujeta enakopraven odnos, čeprav v Svetem pismu zasledimo tudi drugačne razlage (na primer stvarjenje Eve). Drži, da je tradicija globoko usidrana v vsakdan. Zato muslimani spoštujejo načela Korana in skušajo po njih živeti. Ravno tako je krščanstvo zvesto naukom svoje vere. Obstaja razlika v načinu življenja obeh ver. Vprašanje je koliko problemi povezani z položajem žensk izhajajo iz svetih knjig in koliko iz organiziranosti družb.

Danes se ženske soočajo z diskriminacijo pri zaposlovanju, izobraževanju, vključevanju v družbo, pri zdravstveni oskrbi. Nekje je to bolj opazno, nekje manj. Predvsem islamske države tu izstopajo. Seveda pa sama pozicija države, njena ureditev, finančni položaj vpliva na oteževanje oziroma lajšanje dostopa do osnovnih dobrin.

Prva hipoteza *Religija in njeni nauki vplivajo na življenja posameznikov in na položaj žensk, ki je boljši v krščanskih družbah kot pa islamskih* se potrjuje. Religija ima močan vpliv na ljudi in njihova življenja. Verniki spoštujejo tisto kar uči njihova vera in se skušajo po tem ravnati tudi v vsakdanjem življenju. Menim, da je v islamu to še bolj vidno kot v krščanstvu. Muslimanke spoštujejo načela Korana glede nošenja nakita in razkazovanja, spoštujejo pravila glede dovoljenja za delo, ločitve. Oboji štejejo materinstvo za prioriteto in poudarjajo patriarhalnost družbe. Sama menim, da je položaj v krščanskih družbah vseeno boljši kot pa v islamskih. Ne zaradi vere same in tega kar uči, pač pa zaradi večje razvitosti in demokratičnosti družb s krščansko tradicijo.

Druga hipoteza *Moderniziranost države (družbe) vpliva na boljši položaj žensk* se tudi potrjuje. Krščanske družbe so na splošno bolj razvite (boljši HDI kazalci, višji standard, BDP, dohodek, politična ureditev) kot islamske, kar se seveda odraža tudi na položaju žensk. Ženske v krščanskem svetu dosegajo višje plače, imajo večje možnosti za izobraževanje, boljšo zdravstveno oskrbo, večjo enakopravnost. In čeprav se položaj žensk hitreje spreminja na Zahodu, pa mu muslimanski del sledi. Primera sta Indonezija in Turčija, ki sta demokratični državi, z enakopravnim položajem žensk in moških glede dostopa do osnovnih virov. Vendar pa jima nižji BDP, dohodek, slabši HDI kazalci onemogočajo, da bi na vseh področjih blestele (zdravstvena oskrba, vpis v visokošolsko izobraževanje). A kljub temu sta med najrazvitejšimi muslimanskimi državami, tako glede delovne aktivnosti, politike, družbenega položaja žensk in izobraževanja. Zato lahko sklenem, da je moderniziranost države vsekakor zelo pomembna za družbo, njene člane in njihov položaj. Nekatere nedemokratične, nesekularizirane države onemogočajo dostojno življenje posameznikov in vplivajo na njihove možnosti v družbi, delu in izobraževanju.

Obe moji hipotezi sta se potrdili. Religija vpliva na svoje vernike in hkrati večja razvitost družb pomeni tudi boljše življenje posameznikov. Zato tu ne morem trditi, da je krščanska vera in njeni nauki boljši kot islam. Trdim lahko le to, da so krščanske družbe na splošno bolj razvite in modernizirane kot islamske, kar se odraža tudi v položaju žensk. Izračun povprečnega GDI in GEM je pokazal, da je položaj žensk v podobno razvitih krščanskih družbah boljši kot v podobnih islamskih družbah. In študija posameznih držav (ob upoštevanju razvitosti, sekulariziranosti) je pokazala da stereotipi o podrejenosti žensk ne veljajo za vse islamske države. Obstajajo izjeme, med njimi so predvsem države, ki so sekularizirane in stopajo po stopinjah demokratičnosti, to velja zlasti za Turčijo in Indonezijo.

12. LITERATURA

1. Antić G., Milica (2004): Spol in spolna razlika. V Andrej Barle-Lakota, Mirjam Počkar, Bojana Novak-Fajfar, Tanja Rener, Milica Antić G., Tanja Popit, Alojz Pluško in Marjana Ratkai-Ilič (ur.): *SOCIOLOGIJA, Učbenik za 280-urni predmet sociologije v 4.letniku gimnazijskega izobraževanja*, 58-73. Ljubljana: DZS.
2. Čačinovič, Rudi (2004): *Svet v krizi: izbor zapiskov in komentarjev*. Ljubljana: DZS.
3. Dirie, Waris in Kathleen Miller (2004): *Puščavska roža: nenavadno potovanje puščavske nomadke*. Tržič: Učila International.
4. Ferfila, Bogomil (2003): *Družboslovni preseki Avstralazije in Indonezije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
5. Fink-Hafner, Danica (2000): Teoretske premise proučevanja demokratičnih prehodov. V Danica Fink-Hafner in Miro Haček (ur.): *Demokratični prehodi I.*, 5-26. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Fluehr-Lobban, Carolyn (2005): Women in Sudan: resistance and survival. V Janet Mancini Billson in Carolyn Fluehr-Lobban (ur.): *Female Well- Being. Toward a global theory of social change*, 262-284. London in New York: Zed Books.
7. Garces de Eder, Elena in Adriana Marulanda Herran (2005): Women in Columbia: 'you forge your path as you walk'. V Janet Mancini Billson in Carolyn Fluehr-Lobban (ur.): *Female Well- Being. Toward a global theory of social change*, 133-158. London in New York: Zed Books.
8. Hanžek, Matjaž, Jana Javornik in Ana Tršelič (2000): Spolna neenakost v nekaterih tranzicijskih družbah. *Družboslovne razprave* 16(34-35), 167-187.
9. Hassan, Riffat (1994): Ženske v islamu in krščanstvu. *Znamenje* 24(5-6), 57-60.
10. Jakomin, Dušan (2003): *Islam in mi (od sprejemanja do dialoga)*. Trst: Opera Culturale di Servola- Dom Jakoba Ukmarja.
11. Jogan, Maca (1986): *Ženska, cerkev in družina*. Ljubljana: Delavska enotnost.
12. Jogan, Maca (2004): Slovenska (postmoderna družba) in spolna neenakost. *Teorija in praksa* 41(1-2), 361-376.
13. Kerševan, Marko in Nina Svetlič (2003): *Koran o Koranu, Bogu, islamu....* Ljubljana: Cankarjeva založba.
14. Khoury, Laura (2005): Women in the United States of America: the struggle for economic citizenship. V Janet Mancini Billson in Carolyn Fluehr-Lobban (ur.): *Female Well- Being. Toward a global theory of social change*, 324-354. London in New York: Zed Books.

15. Kovač, Dejan (2007): Budnica za Atatürka. *Dnevnik* (102), 7.
16. Kozinc, Nina (1996): *Papež in drugi spol*. Ljubljana: Vlada republike Slovenije, Urad za žensko politiko.
17. Kozmik, Vera in Jasna Jeram, ur. (1997): *Položaj žensk v Sloveniji v devetdesetih: poročilo urada za žensko politiko za obdobje 1990-1995*. Ljubljana: Vlada republike Slovenije, Urad za žensko politiko.
18. Kozmik, Vera in Tanja Salecl, ur. (1999): *Zakoni o enakih možnostih: Primerjalna analiza*. Ljubljana: Vlada republike Slovenije, Urad za žensko politiko.
19. Krajnc, Jerneja (2003): Zdravje in neenakopraven položaj žensk v razvoju. *Teorija in praksa* 40(3), 426-441.
20. Küng, Hans (2001/2004): *Women in Christianity*. London in New York. Continuum.
21. Murphy, Caryle (1993): Pulling Aside the Veil. V William Spencer, ur. (1994): *The Middle East*, 192-195. Connecticut: The Dushkin Publishing Group.
22. Neubauer, Vijolica, ur. (1997): *Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk: uresničevanje določil konvencije v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Vlada republike Slovenije, Urad za žensko politiko.
23. Nussbaum C., Martha (2000): *Women and human development: The Capabilities Approach*. Cambridge: Cambridge university press.
24. Okič, Fani (2005): *Da bo Življenje živelo*. Ljubljana: Littera picta d.o.o.
25. Pašić, Ahmed (2002): *Islam in muslimani v Sloveniji*. Sarajevo: Emanet.
26. Pašić, Ahmed (2006): *Islam in moderni zahod- integracija islamskih skupnosti v moderne zahodne družbe*. Kranj: Gorenjski glas.
27. Pluško, Alojz in Mirjam Počkar (2004): Religija. V Andrej Barle-Lakota, Mirjam Počkar, Bojana Novak-Fajfar, Tanja Rener, Milica Antić G., Tanja Popit, Alojz Pluško in Marjana Ratkai-Ilič (ur.): *SOCIOLOGIJA, Učbenik za 280-urni predmet sociologije v 4.letniku gimnazijskega izobraževanja*, 150-165. Ljubljana: DZS.
28. Počkar, Mirjam (2004): Modernizacija. V Andrej Barle-Lakota, Mirjam Počkar, Bojana Novak-Fajfar, Tanja Rener, Milica Antić G., Tanja Popit, Alojz Pluško in Marjana Ratkai-Ilič (ur.): *SOCIOLOGIJA, Učbenik za 280-urni predmet sociologije v 4.letniku gimnazijskega izobraževanja*, 209-231. Ljubljana: DZS.
29. Požarnik, Hubert (1999): *Proti toku*. Ljubljana: Družina.
30. Remond, Rene (2002): *Kršćanstvo na zatožni klopi. Pogovori z Marcom Leboucherjem*. Ljubljana: Družina.

31. Renzetti M., Claire in Daniel Curran J. (1995): *Women, men and society*. United States of America: Allyn and Bacon.
32. Ružič, Mira (2000): *One dvajstega stoletja*. Novo mesto: Dolenjska založba.
33. Schech, Susanne in Jane Haggis (2000): *Culture and Development: A Critical Introduction*. Oxford: Blackwell Publishers.
34. Smith, Huston (1996). *Svetovne religije*. Ljubljana: Založba Obzorja Maribor.
35. Smrke, Marjan (2000): *Svetovne religije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
36. Spencer J., William, ur. (2007): *Global Studies: the Middle East*. Dobuque (Iowa): McGraw-Hill.
37. *Sveto pismo stare in nove zaveze* (1974). Ljubljana: Britanska biblična družba.
38. Šabec, Ksenija (2004): Daleč od Vzhoda. *Nova Revija* 23(261-262), 282-299.
39. Van Etheshami, Anoushira (2006): Islam, Muslim Politics and Democracy. V John Anderson (ur.): *Religion, Democracy and Democratization*, 90-107. London: Routledge.
40. Vistropski, Nika (2007): Melanhonija mesta dveh celin. *Ona, ženski magazin Dela in slovenskih novic* 9(3), 24-27.
41. Zalta, Anja (2006): Evropski »drugi«: Turški islam in njegova evropska perspektiva. *Teorija in praksa* 43(3-4), 557-566.
42. Zohair, Husain, ur. (2006): *Global Studies: Islam and Muslim world*. Dobuque (IA): McGraw-Hill.

Internetni viri:

Internet 1: Evropski parlament (2006): *Ženske v mednarodni politiki*. Dostopno na http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/014-12659-317-11-46-902-20061113IPR12546-13-11-2006-2006-false/default_sl.htm (12. april 2007).

Internet 2: Evropski parlament (2007): *Pravice žensk v Turčiji*. Dostopno na http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/014-3006-043-02-07-902-20070208IPR02887-12-02-2007-2007-false/default_sl.htm (12. april 2007).

Internet 3: Enjoyturkey.com (2007): *Life style*. Dostopno na <http://www.enjoyturkey.com/info/culture/Life Style.htm> (10. maj 2007).

Internet 4: Enjoyturkey.com (2007): *Women in Turkey*. Dostopno na <http://www.enjoyturkey.com/info/culture/Woman.htm> (10. maj 2007).

Internet 5: Infoplease (2007): *Bahrain*. Dostopno na <http://www.infoplease.com/ipa/A0107313.html> (15. maj 2007).

- Internet 6:** Infoplease (2007): *Slovenia*. Dostopno na <http://www.infoplease.com/ipa/A0107971.html> (15. maj 2007).
- Internet 7:** Infoplease (2007): *Turkey*. Dostopno na <http://www.infoplease.com/ipa/A0108054.html> (15. maj 2007).
- Internet 8:** Infoplease (2007): *United States of America*. Dostopno na <http://www.infoplease.com/ipa/A0108121.html> (15. maj 2007).
- Internet 9:** 24ur.com (2007): *Obrezovanje žensk prepovedano*. Dostopno na http://24ur.com/bin/article.php?article_id=3100904 (29. junij 2007).
- Internet 10:** 24ur.com (2007): *Prepovedali obrezovanje žensk*. Dostopno na 24ur.com/bin/article.php?article_id=3094170 (6. april 2007).
- Internet 11:** Social watch, Country by Country, Bahrain (2004): *Progress amd setbacks in a period of transition*. Dostopno na: <http://www.socialwatch.org/en/informesNacionales/388.html> (20. maj 2007).
- Internet 12:** Social watch, Country by Country, Bahrain (2005): *Rights acknowledge, changes pending*. Dostopno na: <http://www.socialwatch.org/en/informesNacionales/424.html> (20. maj 2007).
- Internet 13:** Social watch, Country by Country, Bahrain (2006): *Oil dependency: short.term benefits but a long-term impossibility*. Dostopno na: <http://www.socialwatch.org/en/informesNacionales/477.html> (20. maj 2007).
- Internet 14:** Social watch, Country by Country, Colombia (2005): *Rising poverty and gender inequity* (2005). Dostopno na: <http://www.socialwatch.org/en/informesNacionales/443.html> (20. maj 2007).
- Internet 15:** Social watch, Country by Country, Indonesia (1997): *An »amazing« growth*. Dostopna na: <http://www.socialwatch.org/en/informesNacionales/334.html> (20. maj 2007).
- Internet 16:** Social watch, Country by Country, Indonesia (2002): *Searching for the new Indonesia*. Dostopno na: <http://www.socialwatch.org/en/informesNacionales/194.html> (20. maj 2007).
- Internet 17:** Social watch, Country by Country, Indonesia (2005): *Combatting poverty without a gender perspective*. Dostopno na: <http://www.socialwatch.org/en/informesNacionales/434.html> (20. maj 2007).
- Internet 18:** Social Watch, Country by Country, Sudan (2003): *The damage of declining public investment on services*. <http://www.socialwatch.org/en/informesNacionales/202.html> (20. maj 2007).

Internet 19: Social Watch, Country by Country, United States of America (2006): *Narrow agenda undermines domestic and global development*. Dostopno na: <http://www.socialwatch.org/en/informesNacionales/513.html> (20. maj 2007).

Internet 20: United Nations Development Programme (2006): *Human Development Report 2006*. Dostopno na <http://hdr.undp.org/hdr2006/pdfs/report/HDR06-complete.pdf> (5. april 2007).

Internet 21: 24ur.com (2007): *Veto proti islamizaciji države*. Dostopno na http://24ur.com/bin/article.php?article_id=3098396 (25. maj 2007).

Internet 22: Vertot, Alenka (2007): *Ženske v Sloveniji*. Dostopno na : http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=749 (8. marec 2007).

Internet 23: *Ženske*. Dostopno na <http://pozicija-zenska.blogspot.com/search> (3. maj 2007)

Internet 24: Železnikar, Jaka (2003): *Nasilje nad ženskami ostaja resen problem v Turčiji*. Dostopno na <http://www.mladina.si/dnevnik/31285> (10. april 2007).

13. PRILOGE

PRILOGA A

Izbor krščanskih in islamskih držav za izračun povprečnega GDI in GEM

HDI rang	Krščanske države (število)	Islamske države (število)	Ostale države (število)	Skupaj
Visoko razvite države	48	8	7	63
Srednje razvite države	43	25	15	83
Nizko razvite države	10	13	8	31
Skupaj	101	46	30	177

PRILOGA B

Izračun povprečnega GDI

HDI rang	Število krščanskih držav vključenih v izračun GDI	Število islamskih držav vključenih v izračun GDI	Skupaj
Visoko razvite države	43 ^a	5 ^b	48
Srednje razvite države	28 ^c	19 ^d	47
Nizko razvite države	9 ^e	9 ^f	18
Skupaj	71	43	113

^a za izračun so prišle v poštev države (43): Norveška, Islandija, Avstralija, Irska, Švedska, Kanada, ZDA, Švica, Nizozemska, Finska, Luksemburg, Belgija, Avstrija, Danska, Francija, Italija, Velika Britanija, Španija, Nova Zelandija, Nemčija, Grčija, Slovenija, Portugalska, Ciper, Češka, Malta, Madžarska, Argentina, Poljska, Čile, Estonija, Litva, Slovaška, Urugvaj, Hrvaška, Latvija, Kostarika, Mehika, Bolgarija, Tonga, Trinidad in Tobago, Panama, Romunija. Ostale krščanske države (5) pa niso bile vštete v izračun, zaradi manjkajočih podatkov glede vrednosti GDI.

^b za izračun so prišle v poštev države (5): Kuvajt, Bahrajn, Združeni Arabski Emirati, Oman, Malezija. Ostale islamske države (3) pa niso bile vštete v izračun, zaradi manjkajočih podatkov glede vrednosti GDI.

^c za izračun so prišle v poštev države (28): Rusija, Makedonija, Belorusija, Brazilija, Kolumbija, Venezuela, Samoa, Ukrajina, Armenija, Peru, Filipini, Dominikanska Republika, Salvador, Jamajka, Zelenortske otoki, Nikaragva, Moldavija, Bolivija, Honduras, Gvatemala, Ekvatorialna Gvineja, Južna Afrika, Namibija, Bocvana, Papua Nova Gvineja, Kongo, Uganda, Svazi. Ostale krščanske države (15) pa niso bile vštete v izračun, zaradi manjkajočih podatkov glede vrednosti GDI.

^d za izračun so prišle v poštev države (19): Albanija, Savdska Arabija, Kazahstan, Jordanija, Tunizija, Turčija, Iran, Azerbajdžan, Alžirija, Sirija, Indonezija, Kirgizistan, Uzbekistan, Tadžikistan, Maroko, Komori, Pakistan, Bangladeš, Sudan. Ostale islamske države (6) pa niso bile vštete v izračun, zaradi manjkajočih podatkov glede vrednosti GDI.

^e za izračun so prišle v poštev države (9): Lesoto, Kenija, Ruanda, Tanzanija, Zambija, Malavi, Demokratična republika Kongo, Burundi, Centralna Afriška republika. Ostale krščanske države (1) pa niso bile vštete v izračun, zaradi manjkajočih podatkov glede vrednosti GDI.

^f za izračun so prišle v poštev države (9): Jemen, Mavretanija, Senegal, Nigerija, Gvineja, Čad, Mali, Sierra Leone, Niger. Ostale islamske države (4) pa niso bile vštete v izračun, zaradi manjkajočih podatkov glede vrednosti GDI.

Povprečen GDI:

Visoko razvite krščanske države:

$$37,611 \text{ (seštevek vrednosti GDI)} / 43 = 0,8746$$

Visoko razvite islamske države:

$$4,122 \text{ (seštevek vrednosti GDI)} / 5 = 0,8244$$

Srednje razvite krščanske države:

$$19,343 \text{ (seštevek vrednosti GDI)} / 28 = 0,6908$$

Srednje razvite islamske države;

$$12,857 \text{ (seštevek vrednosti GDI)} / 19 = 0,6766$$

Nizko razvite krščanske države:

3,732 (seštevek vrednosti GDI) / 9 = 0,4146

Nizko razvite islamske države:

3,556 (seštevek vrednosti GDI) / 9 = 0,3951

PRILOGA C

Izračun povprečnega GEM

HDI rang	Število krščanskih države vključenih v izračun GEM	Število islamskih držav vključenih v izračun GEM	Skupaj
Visoko razvite države	40 ^g	2 ^h	42
Srednje razvite države	17 ⁱ	6 ^j	23
Nizko razvite države	1 ^k	1 ^l	2
Skupaj	58	9	67

^g za izračun so prišle v poštev države (40): Norveška, Islandija, Avstralija, Irska, Švedska, Kanada, ZDA, Švica, Nizozemska, Finska, Belgija, Avstrija, Danska, Italija, Velika Britanija, Španija, Nova Zelandija, Nemčija, Grčija, Slovenija, Portugalska, Ciper, Češka, Malta, Madžarska, Argentina, Poljska, Čile, Estonija, Litva, Slovaška, Urugvaj, Hrvaška, Latvija, Kostarika, Mehika, Bolgarija, Trinidad in Tobago, Panama, Romunija. Ostale krščanske države (8) pa niso bile vštete v izračun, zaradi manjkajočih podatkov glede vrednosti GEM.

^h za izračun so prišle v poštev države (2): Združeni arabski Emirati, Malezija. Ostale islamske države (6) pa niso bile vštete v izračun, zaradi manjkajočih podatkov glede vrednosti GEM.

ⁱ za izračun so prišle v poštev države (17): Rusija, Makedonija, Brazilija, Kolumbija, Venezuela, Ukrajina, Peru, Ekvador, Filipini, Belize, Georgija, Salvador, Moldavija, Bolivija, Honduras, Namibija, Bocvana. Ostale krščanske države (26) pa niso bile vštete v izračun, zaradi manjkajočih podatkov glede vrednosti GEM.

^j za izračun so prišle v poštev države (6): Savdska Arabija, Turčija, Iran, Egipt, Pakistan, Bangladeš. Ostale islamske države (19) pa niso bile vštete v izračun, zaradi manjkajočih podatkov glede vrednosti GEM.

^k za izračun so prišle v poštev države (1): Tanzanija. Ostale krščanske države (9) pa niso bile vštete v izračun, zaradi manjkajočih podatkov glede vrednosti GEM.

^l za izračun so prišle v poštev države (1): Jemen. Ostale islamske države (12) pa niso bile vštete v izračun, zaradi manjkajočih podatkov glede vrednosti GEM.

Povprečen GEM:

Visoko razvite krščanske države:

27,835 (seštevek vrednosti GEM) / 40 = 0,6958

Visoko razvite islamske države:

0,853 (seštevek vrednosti GEM) / 2 = 0,4265

Srednje razvite krščanske države:

8,78 (seštevek vrednosti GEM) / 17 = 0,6164

Srednje razvite islamske države;

1,87 (seštevek vrednosti GEM) / 6 = 0,3116

Nizko razvite krščanske države:

0,597 (seštevek vrednosti GEM) / 1 = 0,597

Nizko razvite islamske države:

0,128 (seštevek vrednosti GEM) / 1 = 0,128